

Věstník z konference
**Počátky Těšínského zázraku
o letnicích 1905**

Biuletyn z konferencji
**Początki Cieszyńskiego cudu
na Zielone Świąta 1905**

Obsah

Vydavatel: Historická společnost HEREDITAS
Dukelská 264/5, 737 01 Český Těšín
www.hereditas-zs.cz

Redakční rada:
Adam Ciešlar, Karel Ciešlar, Vlastimil Ciesar, Miroslav Danyš, Lumír Svoboda

Grafický design: Anna Chodurová
Obrazová příloha: Lumír Svoboda, Adam Ciešlar, prezentace Dr. Bartholta Haase
Korektura českých textů: Pavlína Volná
Sazba: Zdenka Veselá
Tisk: Infiniti art, s.r.o.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována
a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoliv formě a jakýmkoli způsobem
bez předchozího písemného souhlasu vydavatele.

Vydání první, 2025

ISBN: 978-80-908368-2-2

Úvodní slovo <i>Mgr. Vlastimil Ciesar, Ing. Adam Ciešlar</i>	5
Mezinárodní misijní konference o letnicích 1905 v Komorní Lhotce (její průběh a související okolnosti), <i>JUDr. Daniel Spratek, Ph.D.</i>	8
Ks. Karol Kulisz, założyciel Diakonii (Diakonatu) „Eben – Ezer w Dzięgielowie i działacz ruchu przebudzeniowego po I wojnie światowej”, <i>Ks. Marek Londzin</i>	15
Eva von Tiele-Winckler und die Westfälische Diakonissenanstalt Sarepta, <i>Dr. Bartolt Haase</i>	21
Eva von Tiele-Winckler a Vestfálský diakonát Sarepta, <i>Dr. Bartolt Haase</i>	29
Eva von Tiele-Winckler a Vestfálský diakonát Sarepta, obrazová příloha, <i>Dr. Bartolt Haase</i>	36
Kristína Royová, priekopníčka diakonickej služby a misijnej práce na Slovensku, <i>Prof. Dr. Július Filo</i>	47
Foto z konference	53

Úvodní slovo
k historické konferenci HEREDITAS
„Počátky Těšínského zázraku o letnicích 1905“

k 120.výročí mezinárodní misijní konference o letnicích 1905
v Komorní Lhotce
konané 5. 4. 2025 ve sborovém sálu SCEAV
v Komorní Lhotce.

Mgr. Vlastimil Ciesar
Ing. Adam Ciešlar

„To údolíčko, obtočené nevysokými vrchmi a horami, vyzeralo ako kúsok rajskej záhrady, ale ešte viac na raj upomínala zhoda, akú sme tu našli. Porozumenie zdanlivo nemožné, a uskutočnené skrze evanjelium pri nohách Ježiša Krista. K množstvu šťastných, jasných tvári dietok Božích poľských pridružil sa zrazu zástup nemeckých dietok Božích, ktorý prišiel zo svojou hudbou...“ citátom z knihy *Za svetlom a zo svetlom* od Kristíny Royové vzpomínáme na ono pamätné jaro 1905 v Komorní Lhotce. Royová hovorí o shodě, porozumení, jaké tu zavládlo mezi dětmi Božími poľskými, německými, slovenskými a dalšími. Věříme, že ve stejném duchu si budeme rozumět i dnes, po 120 letech, kdy jsme se opět sešli ve velmi podobném mezinárodním složení.

Sborový sál SCEAV v Komorní Lhotce uvítal v sobotu 5. 4. 2025 kolem stovky účastníků konference a řadu zahraničních hostů, konkrétně z německé diakonie Bodelschwinghovy nadace Bethel v Bielefeldu: Dr. Bartholta Haase, předsedu této diakonické nadace, a pastora Falko Heise, vedoucího ústavu Eben-Ezer v Lemgo. Tak jako kdysi sestry Royovy přicestovaly na Slezsko ze slovenské Staré Tůre, přijel odtamtud k nám ředitel Muzea *Domov bielych hlav* sester Royových Ing. Pavol Trúsik. Na dálku - „on line“ – pronesl přednášku o Kristíně Royové profesor Evangelické bohoslovecké fakulty v Bratislavě Dr. Julius Filo. Také z Polska nás navštívila větší skupina sester a bratrů. O pastoru Karolu Kuliszovi před-

nášel Ks. Marek Londzin, bývalý ředitel Diakonátu Eben-Ezer z Dzięgielowa a nyní pastor ve Starym Bielsku, který přijel spolu s manželkou Ewou v doprovodu delegace tří sester z Diakonátu Eben-Ezer z Dzięgielowa, jmenovitě: sestra představená Ewa Ciešlar, sestra Aniela Kawulok a sestra diakonka Helena Gajdacz. Hostili jsme také skupinu přátel z partnerské organizace Hereditas - Polskiego Towarzystwa Ewangelickiego z Cieszyna s předsedou Marcinem Mrózkem a z Jaworza s místopředsedou Ing. Józefem Królem.

Hlavní myšlenkou konference bylo přirovnat církev k lodi, která je poháněna dopředu dvěma vesly. Jedním veslem je EVANGELIZACE a druhým DIAKONIE. Známe to: aby loď plula dopředu, je třeba zabrat oběma vesly, jinak se budeme točit a ztrácet směr. Misijní konference o letnicích 1905, kterou si chceme nejen připomínat, ale také se z ní poučit pro službu v dnešní době, kladla důraz právě na evangelizaci a diakonii. Můžeme také říct, že svědectví PRAVDY evangelia je jedno veslo a služba LÁSKY potřebným je to druhé veslo.

Na konferenci jsme zhlédli film České televize s názvem *Těšínský zázrak*, natočený před dvaceti lety ke stému výročí misijní konference v roce 1905, který podtrhl vznik duchovního probuzení mezi tehdejšími účastníky a potažmo motivaci členů evangelické církve na Těšínsku k evangelizaci a svědectví nového života v Kristu. Pastor Karol Kulisz, iniciátor vzniku probuzeneckého misijního hnutí a diakonické služby na Těšínském Slezsku, tomu věnoval 20 let svého činného života v Komorní Lhotce. Po první světové válce v této činnosti pokračoval dalších 20 let na polské straně Těšínského Slezska až do své mučednické smrti v koncentračním táboře v Buchenwaldu.

Přednášky konference „Počátky Těšínského zázraku o letnicích 1905“

1. Judr. Daniel Spratek, místopředseda Křesťanského společenství – Społeczności Chrześcijańskiej: **Mezinárodní misijní konference o letnicích 1905 v Komorní Lhotce (její průběh a související okolnosti).**
2. Ks. Marek Londzin, bývalý ředitel Diakonátu Eben-Ezer v Dzięgielowie: **Ks. Karol Kulisz, założyciel Diakonii Eben-Ezer w Dzięgielowie i działacz ruchu przebudzeniowego w Polsce po I. Wojnie Światowej.**
3. Dr. Bartolt Haase, předseda Bodelschwinghovy nadace Bethel v Bielefeldu: **Eva von Tiele-Winckler und Westfälische Diakonissenstalt Sarepta** /Eva von Tiele-Winckler a Vestfálský diakonát Sarepta

v Bethel – v překladu do češtiny Mgr. Martina Piętaka, zástupce biskupa SCEAV.

4. Prof. Dr. Július Filo, emeritní biskup Evangelické církve na Slovensku, bývalý děkan bohoslovecké fakulty v Bratislavě: **Kristína Royová, průkopnice diakonické služby a misijní práce na Slovensku.**

Přednášky vhodně doplnily mediální prezentace a zejména výstava historické fotodokumentace, kterou připravila Historická společnost HEREDITAS.

Piotr Molin doplnil mluvené slovo hudebními interpretacemi písní pastora Tadeáše Stanieka, jednoho z autorů a interpretů duchovních písní, které vznikly jako dědictví duchovního probuzení na Těšínsku.

K diskusi přispěli: Mgr. Zuzana Filipková - ředitelka Slezské diakonie, Ing. Pavol Trúsik - ředitel Muzea sester Royových, sestra Ewa Ciešlar - představená Diakonátu Eben-Ezer z Dzięgielowa a Ing. Józef Król - místopředseda Polskiego Towarzystwa Ewangelickiego w Jaworzu.

Závěrečné slovo a modlitbu pronesl Mgr. Tomáš Tyrlik, biskup Slezské církve evangelické a.v. Na závěr, obdobně jako kdysi před 120 lety, zazněla společná píseň: „**Pochwal můj duchu Mocarza wielkiego wszechświata**“.

Mezinárodní misijní konference o letnicích 1905 v Komorní Lhotce (její průběh a související okolnosti)

JUDr. Daniel Spratek, Ph.D.

Mezinárodní misijní konference o letnicích 1905, která se uskutečnila v Komorní Lhotce, bývá považována za kulminační bod duchovního probuzení, zvaného „Těšínský zázrak“.

Toto probuzení se odehrálo uvnitř evangelické církve augsburského vyznání na Těšínsku. Evangelická církev na Těšínsku byla sice církví menšinovou, ale v rámci celé předlitavské - tedy rakouské části Habsburské monarchie - představovalo Těšínsko oblast jedním z nejvyšších podílů evangelíků (více mělo už jen Ašsko). Zhruba ze 439 tisíc rakouských evangelíků jich na Těšínsku žilo asi 90 000, tedy pětina. Evangelíci tvořili na Těšínsku významnou menšinu – podle posledního předválečného sčítání lidu (v roce 1910) tvořili katolíci na Těšínsku 75,77 %, evangelíci 21,52 %, židé 2,52 % a stoupenci jiných vyznání 0,19 %. Je třeba ovšem zdůraznit, že rozložení obyvatelstva podle vyznání nebylo rovnoměrné. Pokud se týče Komorní Lhotky, zde podle sčítání lidu z roku 1910 tvořili evangelíci 88 % obyvatel (v obci žilo 1038 obyvatel, z toho 916 evangelíků, 117 katolíků a 3 židé).

Duchovní kondice těchto evangelíků však nebyla namnoze dobrá. Roku 1902 tehdy devětadvacetiletý lhotecký vikář Karol Kulisz (1873-1940) ve své promluvě „O pěstování křesťanského společenství“ řekl: *„Máme radost z plných kostelů, které svědčí o duchovních potřebách našeho lidu, ale omámit ani uspokojit nás ty zástupy nemohou; jsou pro nás živou výstrahou, že právě teď ještě můžeme hodně vykonat, a nedají nám spát. Hlasy z propasti: »Jezme a pijme, protože zítra zemřeme!« – slyšíme výrazně čím dál tím častěji, a jsou stále hlasitější. A neděláme si iluze, že tradiční zbožnost našeho lidu bude schopna jim odolat. (...) Síla, která spočívá v naší tradiční církevní zbožnosti, je síla v nejlepším případě něco zachovávající, zřídka kdy pak tvůrčí a rozvíjející, je to síla, kvůli které je těžké pohnout z místa těžkým,*

velkým kamenem, a není silou, která dává moc orlovi vzlétnout. Ta síla, jejíž znaky často má i naše kázání – to není koráb, který s napnutými plachtami vesele míří ke svému cíli, ale je to loď, stojící na místě ze strachu, že v mlze uvízne na mělčině nebo se rozbije o skálu. Příliš často se odvoláváme na své předky a příliš málo postupujeme vpřed. Početní velikost našich sborů proměňuje Kristovo společenství na církevní továrny. Dát se pokřtít, naučit se katechismus, konfirmovat, dát se v kostele oddat a své mrtvé pohřbívat v doprovodu faráře – nechci říci, že už jsme zašli tak daleko, že to je celé naše křesťanství, ale chci říci, že seschlé kosti, byť by jich bylo velmi mnoho, se bez Božího vdechnutí nebudou schopny bránit novodobému duchu, nebudou schopny splnit svůj novodobý úkol.“

Na rok 1902 můžeme nahlížet jako na rok, kdy se událo vícero důležitých událostí, které vytvářely podmínky, na nichž následně vyrostlo probuzení zvané Těšínský zázrak.

První událostí bylo pronesení zmíněného projevu „O pěstování křesťanského společenství“ Karolem Kuliszem na valné hromadě „Evangelické společnosti národní osvěty“. Kulisz v něm zdůvodnil potřebu pěstování osobní pietistické zbožnosti v malých společenstvích křesťanů. Bylo to jakési programové prohlášení rodícího se *společenstevního* hnutí. Projev se setkal s velkým ohlasem a vyšel i tiskem.

Druhou událostí bylo založení neformálního „křesťanského společenství“ mužů a mládežníků v Komorní Lhotce na podzim roku 1902. Neslo název „Spolecznosc – stowarzyszenie ku pogłębianiu znajomości ewangelicznej“, na počátku do něj vstoupilo 35 mužů – 12 z Komorní Lhotky, 9 ze Smilovic, 8 z Řeky, 4 z Gutů a po jednom z Tošanovic a ze Stříteže; průměrný věk členů činil 26 let.

Založení neformálního křesťanského společenství v Komorní Lhotce bylo zřejmě inspirováno třetí událostí, která se uskutečnila v roce 1902 o něco dříve. Pastor Kulisz se zúčastnil sjezdu německých křesťanských společenství v dolnoslezském městě Břeh. Mezi kazateli a misionáři z různých národů spontánně pronesl tato slova: *„Ano, ano, vy Němci si tu sedíte jako boháč u plného stolu, a tomu Lazarovi před vašimi dveřmi nespadne ani drobek chleba.“* Tato věta se stala signálem pro německou misijní práci mezi Slovy střední a východní Evropy. Hned následujícího roku – 1903 – se sešla ve slezské Vratislavi konference, která dala vzniknout tzv. „Misijnímu svazu pro jihovýchodní Evropu“. Tento svaz se rok nato spojil s biblickou školou v Katovicích a přejmenoval se na „Misii pro jihovýchodní Evropu“ („Mission für Süd-Ost-Europa“), neformálně byla tato misie nazývaná „Slovanská misie“. K mladým evangelistům této misie patřili Martin Urban (1876-1949) a Paul Wißwede (1880-1963).

Již roku 1904 se z Kuliszovy iniciativy konala evangelizace v Ustroni, kde kázal bratr Urban. Větší dopad však neměla.

Ke zlomu došlo až o rok později: v roce 1905 se odehrálo několik desítek evangelizací v Těšíně: v Ježíšově kostele, v sálu Evangelické čítárny, v sálu hotelu Pod volem a v Národním domě na těšínském náměstí. Na tato shromáždění přicházeli lidé nejen z okolí Těšína, ale i ze vzdálenějších míst. Mnoho lidí se obrátilo ke Kristu. Pod vlivem jedné evangelizace jistý hospodský z Gutů vyvalil sud lihu a vylil ho do potoka. Paul Wißwede o shromážděních napsal: *„Ve velkém množství přicházeli lidé z Těšína a bližšího i vzdálenějšího okolí, ano dokonce i z beskydských vesnic. Slovo bylo ochotně přijímáno a panoval velký nával na duchovní rozhovory. Pán daroval nádherně čistá obrácení zejména mezi mladými lidmi.“*

Velké duchovní probuzení se začalo setkávat se značným odporem; mezi jeho nepřáteli byl i moravskoslezský superintendent Theodor Haase. Kulisz proto napsal obranný a vysvětlující traktát *„Co chceme?“* (*„Czego chcemy?“*); první díl traktátu vyšel v časopise *„Przyjacieł Ludu“* dne 4. června 1905.

O několik dnů později ve dnech 11. – 12. června 1905 se v Komorní Lhotce uskutečnila mezinárodní misijní konference s účastí mnoha pozoruhodných hostů.

Doyenem setkání byl Friedrich Wilhelm Baedeker (1823-1906). Byl to Němec, který se obrátil během pobytu v Anglii; po obrácení se věnoval evangelizaci; proslul jako misionář mezi vězni carského Ruska, zároveň se podílel i na petrohradském duchovním probuzení, které zasáhlo vysokou ruskou aristokracii. Pastor Kulisz o něm později (roku 1910 v časopise *„Słowo żywota“*) napsal: *„Kdokoli měl to štěstí poznat doktora Baedekera a mít s ním – byť jen na krátkou dobu – obcenství, tomu vzpomínka na něj nikdy nevybledne, dokud bude žít. Skromný srdcem i myslí, pokorný a nevinný jako dítě, byl tak plný onoho pokoje, který převyšuje všechnen lidský rozum, že s kýmkoli za svého života přišel do styku, tomu předal něco z onoho pokoje a lásky k Bohu, které se v něm tak bohatě projevovaly. Nejvýraznějším rysem jeho povahy byla láska k Bohu a k bližním. Celá jeho tvář byla tak prozářena touto láskou, že se pozorovateli mohlo zdát: Takto musel vypadat apoštol Jan ve svém stáří.“*

Z dalších významných účastníků je možno jmenovat oba již zmíněné německé evangelisty Martina Urbana a Paula Wißwedeho, dále představenou evangelického diakonátu Evu von Tiele-Winckler (1866-1930), slovenskou spisovatelku Kristínu Royovou (1860-1936), s níž přijeli ze Staré Turé její sestra Mária Royová (1858-1924), Ján Roháček (1869-1939) a Ján Chorvát (1869-1941).

O průběhu konference máme poměrně málo zpráv. Nejobsažněji o ní referuje ve svých vzpomínkách *„So svetlom“* (napsaných roku 1927) slovenská spisovatelka Kristína Royová:

„Pri jednej zo svojich návštev vyzval nás pán dr. Baedeker, aby sme prišli do Ligotky pri Tešíne, že tam má veriaci farár Kuliš krásnu prácu začatú medzi Poliakmi, a že tam o svätodušných sviatkoch bude schôdzka. On sám sa strojil na túto schôdzku. Vybrali sme sa tedy spolu s bratom Jánom Roháčkom a šťastne dorazili pod Beskydy. To údolíčko, obtočené nevysokými vrchmi a horami, vyzeralo, ako kúsok rajskej záhrady, ale ešte viac na raj upomínala zhoda, akú sme tam našli. Porozumenie, zdanlivo nemožné, a uskutočnené skrze evanjelium pri nohách Ježiša Krista. K množstvu šťastných, jasných tvárí dietok Božích poľských – ktoré zvlášť čo sa žien týka, svojimi úhladnými krojmi do ďaleka hlásali, k akému národu patria – pridružil sa zrazu zástup nemeckých dietok Božích (počtom okolo 100), ktorý prišiel so svojou hudbou. A pretože tu bola na oboch stranách zväčša mládež, majúca samých mladých vodcov, nie div, že Ligotka upomínala rajskú záhradu plnú kvetov. Nemôžem opisovať priebeh slávnosti; zdržali by sme sa príliš dlho.“

Okrem vážnych momentov, ktoré sýtili naše duše, boli aj okamihy, ktoré srdce podržalo a nezabudlo. Z radu rozpomienok sa mi vynára obraz:

V peknej, úhladnej izbe na pohovke sedí starý pán. Jeho hustá, snehobiela brada, mäkučká, sťa hodváb, akoby určovala miesto medzi onými starcami v Zjavení. Šťastná, láskyplná tvár, dobrotivý úsmev, žiarivý pohľad – mimovoľne rozprávajú, akej otčiny občan to tu sedí. A pred ním malé, asi trojročné dievčatko. Bielunké, ani ten najjemnejší jarný kvietok, počnúc od kučeravých bielych vláskov, až po bielučké topánočky s mašličkami. Ružové sú iba jemné líčka a jahodové ústočká. Tmavé, veľké oči, skúmavo utkvievajú na starcovej tvári. Dieťa akoby sa spytovalo, či do tej vystretej pravice má vložiť svoju malú buclatú rúčku.

Verný služobník Boží pán dr. Baedeker a dcéruška pána pastora Kuliša dívali sa tak na seba – tvoriac kontrast a celok – akoby sa tu nečakaným spôsobom stretli dva póly. Život, čo už odchádzal a druhý, ktorý ešte len prichádza. Tam ten jeden nesie plné náručie koristi, aby ju položil pred svojho Kráľa; ten druhý pozerá s otázkou do neznámej budúcnosti. Nikdy ten obrázok nezabudnem!

Ale ani druhý, impozantnejší!

Na schodoch fary nad dosť širokým priestranstvom, stojí mladý muž, v najkrajšom rozkvele mladosti, sily no i duchovnej práce. Je to on,

s ktorým prišli tie nemecké zástupy: Martin Urban, bojovný pracovník sliezskych bratstiev, zvlášť medzi mládežou, výtečný regenschori, ktorý dokáže i z najneumelejšieho materiálu vytvoriť zbor. Prikladá k ústam dosť veľkú trúbu. Prvý, druhý, tretí zvuk preletel ponad hlavy spojeného poľsko-nemeckého bratstva: Vzďaj chválu všemocnému Bohu! vyzýva mocne, a hlasy vpadli a znie to čochvíľa v oboch rečiach. A hlas trúby nesie sa ponad tie spievajúce hlasy, ani čo by z nebies výšin z anjelských hudobných zborov prichádzala odveta.

A ešte jeden obraz!

Napriek ustavičnému popŕchaniu uskutočnil sa predsa výlet, plánovaný do hôr, hoci sme tam putovali chvíľami pod dáždnikmi. Ale nemrzeli nás mokré lúky, po ktorých sme sa poberali, veď slniečko cez tie riedke oblaky a hmlý razilo si chvíľami cestu, a svojím čarovným kúzlom objímalo jarnú prírodu. Pekne tam bolo, pekne! Najpeknejšie preto, že i v našich srdciach bolo pekne. Mali sme vrelú lásku k Stvoriteľovi, skvelý obdiv voči Jeho nádhernému stvoreniu a iskrenné priateľstvo navzájom. Putovali sme, tvoriac malú časťku onej púti, ktorá sa bude poberať k horám Božím, ta, kde večne svitá ten nekončiaci deň, v ústrety svojmu Kráľovi. Nič nám nevadilo, že i prednášky sme počúvali pod dáždnikmi a že i keď my traja Slováci spievali sme naše slovenské piesne ku cti Baránkovej, museli sme taktiež pod dáždnikom stáť, aby nám knihu tá rosa nezmačala. A keď potom po skupinách rozišla sa spoločnosť, jedna bola predsa najkrajšia: Tam vôkol rozloženej vatre, nad ktorou visel upevnený kotlík (kde už čochvíľa rozvážala káva), len sa tak hemžilo horlivými pomocníkmi a pomocníčkami. Zrazu ide pán dr. Baedeker, zobral dakde do náručia suchého raždía a nesie ho tiež ako dávku vatre. Že ho netaké haló víta, ľahko si možno domyslieť. Ach, je to pekný obrázok, ten stariec, veselíaci sa s mládežou! Nič na svete niet krajšieho nad prirodzenú jednoduchosť pravého kresťana. On veru nepokolí čistú radosť, hoci sa ľudia často domnievajú, že staroba pri dietku Božom prináša so sebou nadzemské povznesenie, uberajúce dych tým, ktorí na tej ceste hore nie sú ešte tak ďaleko. Ale nie je to pravda! Čím bližšie k nebu — čím bližšie tomu okamihu, v ktorom duša spočinie v roztvorenom náručí svojho Kráľa, ktorému žila — tým jednoduchšie, prirodzenejšie je jej zmýšľanie a nažívanie medzi ľuďmi.

Jednu chybu mal ten náš horský výlet, a tá ho skrátila, že pre vlhkosť nemohli sme sa nikde posadiť. Napriek tomu je to pravda, že šťastnej mládeži nič neprekážalo, a my sme boli šťastní.

Tu v Ligotke zoznámili sme sa bližšie so sestrou Evou Tiele-Wincklerovou. Ona nás potom obidve zobrala so sebou do svojho poviestkového Friedenshortu.

Keď sme si tam — obklopené láskou a krásou — odpočívali, ani zďaleka nám nenapadlo, že niekedy bude jestvovať slovenská diakonia a že Friedenshort a jeho zakladateľka nám pri tom poskytnú výdatnú pomoc. Bolo to zase tak, ako pri všetkom ostatnom. Veď my nikdy nevieme, keď nás na svojich krídlach nesie tá veľká orlica. Keď nás nesie Ten, ktorý hviezdám určuje dráhy, riadi naše osudy, privádza nás na novú stanicu. Nevieme, prečo tak učinil, a aké má úmysly do budúcnosti.

Dobre je spievať s Ch. Wesleyom:

Dobre je ti dôverovať,

ó, ja chcem vždy tvojím byť,

večne v nebi chcem ťa vidieť,

tu, i tam, len s tebou žiť.“

V podobnom duchu napsal roku 1930 podstatne kratší vzpomínku evangelista Martin Urban; vyšla v nemeckom zborníku ke štvrtstoletí Křesťanského společenství:

„Rád bych ještě rád podal zprávu o jednom vrcholném okamžiku „jarního období“. Byla to návštěva milého, starého doktora Bäckera z Anglie na Těšínsku, nedlouho po probuzení. Mladé početné těšínské společenství se za nádherného jarního počasí vydalo na výlet do Komorní Lhotky. Sešly se tam sestry Marie a Kristína Royovy a bratři Roháček a Chorvát ze Slovenska a také sestra Eva v. T. W. s námi dalšími Hornoslezany. Téměř nedozírný zástup těšínských bratří a sester spolu s Lhotany proudícími z kostela, většinou ve slavnostních národních krojích, pak na schodech před druhou farou milý stařeček, držící v jedné ruce nádhernou kyticí květů a v druhé cylindr, jak se koupal ve zlatavém slunci, tak vesele zpíval a s vírou se modlil, dětsky chválil Boží lásku a svědčil o Ježíšově milosti, obklopen skupinou jemu blízkých sester a bratří, kteří později všichni promluvili k naslouchajícímu davu při následném výletu do lesa: To by stálo za to zachytit na zvláštní fotografii! Byl to asi nejkrásnější obraz z těšínského jarního období.“

Nedlouho po konferenci se pastor Karol Kulisz zúčastnil výročního shromáždění v anglickém Keswicku, kde byl ovlivněn probuzením ve Walesu; navštívil také v Bristolu sirotčince George Müllera (1805-1898) a sociální ústavy Friedricha Bodelschwingha (1831-1910) v nemeckém Bielefeldu. Tyto návštěvy jej inspirovaly k pozdějšímu zahájení diakonické práce v Komorní Lhotce v roce 1909.

V květnu, v červenci a v září 1906 se konaly další evangelizace s účastí německých evangelistů. Roku 1906 vyšel tiskem zpěvník „Harfa Syjońska“. Evangelizace a publikační činnost se v tomto roce konala již pod záštitou nově ustaveného spolku „Křesťanské společenství“. Tento spolek byl formálně ustaven v únoru 1906 a měl sídlo v Těšíně. Stal se institucionálním správcem dědictví onoho „Těšínského zázraku“, jehož vrcholným okamžikem byla mezinárodní misijní konference v Komorní Lhotce o letnicích 1905.

Ks. Karol Kulisz, założyciel Diakonii (Diakonatu) „Eben – Ezer“ w Dziegielowie i działacz ruchu przebudzeniowego po I wojnie światowej

Ks. Marek Londzin

Motto biblijne z Ewangelii Św. Jana 3, 8: „Wiatr wieje, gdzie chce i słyszysz jego szum, ale nie wiesz, skąd przychodzi i dokąd odchodzi. Tak, jest z każdym, kto się narodził z Ducha.”

Zanim doszło do cudu przebudzenia duchowego mocą Ducha Świętego w 1905 roku na Śląsku Cieszyńskim, warto przypomnieć, że wiatr Ducha Świętego wiał już na tych ziemiach wcześniej, przychodząc i odchodząc. Zawsze jednak pozostawiając ślad duchowego odrodzenia w sercach poszczególnych ludzi i w dziele Kościoła. Nie będę wchodził w głęboką analizę historyczną, bo nie mamy tyle czasu, ale warto przypomnieć, co Bóg czynił wcześniej aby przygotować grunt pod duchowe przebudzenie w 1905 roku:

1. Reformacja Luterska XVI wieku, która stała się powszechną na Śląsku Cieszyńskim dając ludziom umiłowanie Bożego Słowa, żywe życie duchowe i edukację szkolną.
2. XVII wiek, czas ucisku religijnego – kontrreformacji na Śląsku Cieszyńskim, który umocnił wiarę, społeczność modlitwy, pieśni, poznania życia Słowem Bożym. Świadomość, że „Największym skarbem kościoła jest Ewangelia chwały i łaski Bożej” (Marcin Luter: teza 62).
3. Powstanie w kościele ewangelickim ruchu pietystycznego, który dążył do przebudzenia ludzi ze snu grzechu i obojętności dla Bożych spraw, świadomego przyjęcia łaski Bożej i osobistej relacji z Jezusem Chrystusem jako zbawicielem i przyjacielem. Prekursorami tego ruchu był Filip Jakub Spener (1635 -1705) i August Herman Franke (1623 – 1727) z Halle czy też tacy jak Mikołaj Ludwik Zinzendorf w Hernhut; Jan Arndt, Paweł Gerhardt i inni.

4. 24 maja 1709 roku, czyli w dzień wyznaczenia miejsca pod budowę Kościoła Jezusowego w Cieszynie. Czy też symbolicznie, dzień 2 czerwca 1709 roku – odprawienie pierwszego nabożeństwa przez Ks. Jana Muthmanna, który jako duchowny z ruchu pietystycznego i przebudzeniowego był wychowankiem ośrodka tego ruchu w Halle. A później działalność ewangelizacyjna, duszpasterska, oświatowa pozostałych w tym okresie budowy kościoła Jezusowego duszpasterzy takich jak wspomniany już Ks. Jan Muthmann; Ks. Samuel Ludwik Sassadius; Ks. Jan Adam Steinmetz czy też inspektor szkolny Jerzy Sarganek lub rektor szkoły Traugott Immanuel Jerichovius.
5. Po kolejnych 170 latach, Bóg używał do duchowego odrodzenia tej ziemi Ks. dr Leopolda Otto z Warszawy, przez jego płomienne kazania i budzenie świadomości narodowej ludu cieszyńskiego. Kancjonał Ks. Jerzego Heczki z Ligotki Kameralnej, z którego wierni mogli śpiewać w języku serca, „matczynym” czyli po polsku. Powołanie w 1881 roku przez Ks. Franciszka Michejdę z Nawsia – „Towarzystwa Ewangelickiej Oświaty Ludowej” (której Ks. Karol Kulisz był sekretarzem).
6. Czy też działalność ewangelizacyjno – misyjna w parafii w Cieszynie Ks. dr Jana Pindóra.

To tylko subiektywnie wybrane aspekty Bożej ingerencji na Ziemi Cieszyńskiej przez Ducha Świętego. A teraz przybliżę postać Ks. Karola Kulisza:

Ks. senior Karol Kulisz urodził się 12 czerwca 1873 w Dziegielowie w wielodzietnej rodzinie rolnika i hutnika huty Trzynieckiej Adama Kulisza i Anny z domu Hławiczka. Dom rodzinny miał wielki wpływ na jego duchowy rozwój, gdyż Pismo Święte było tam czytane, dzieci uczyły się historii biblijnych Starego i Nowego Testamentu. Wiara była praktykowana w codziennym życiu. Gdy nie było możliwości uczestniczenia w niedzielnym nabożeństwie w kościele Jezusowym w Cieszynie, ojciec odprawiał domowe nabożeństwa, gdzie czytało się kazania z postylli Ks. Samuela Dambrowskiego i śpiewano pieśni z kancjonału Ks. Jerzego Trzanowskiego. Ta religijna atmosfera i żywa wiara rodziców wpłynęła na to, że młody Karol podjął studia teologiczne w Wiedniu i Erlangen. Podczas studiów teologicznych zapada na niebezpieczną chorobę płuc. Zagrożenie życia i refleksja duchowa nad sensem życia i śmierci sprawiła, że dochodzi do osobistej wiary w Jezusa Chrystusa. W roku 1898 został ordynowany na duchownego w Ligotce Kameralnej. Tam staje do służby duszpasterskiej jako wikariusz u boku Ks. Jerzego Heczki, m.in. autora pierwszego polskiego kancjonału używanego w śląskich parafiach. W 1900 roku ożenił się z Anną, z domu Macura, razem wychowali troje dzieci: córki – Ma-

rię i Lidię oraz syna Jana. W roku 1902 Ks. Karol Kulisz został powołany na wniosek Ks. seniora Franciszka Michejdy na sekretarza Towarzystwa Ewangelickiego Oświaty Ludowej gdzie działa na wielu płaszczyznach przez wiele lat. W latach 1904/05 ma miejsce początek przebudzenia religijnego w kościele luteranckim na Śląsku Cieszyńskim i przejęcie przez Ks. Karola Kulisza przewodnictwa nad tym ruchem. W latach 1901 – 1908 zostaje redaktorem miesięcznika misyjnego „Dla wszystkich”. Okres jego służby w Ligotce Kameralnej był okresem aktywnej i owocnej pracy duszpasterskiej, ewangelizacyjno – misyjnej, społecznej i diakonijno – socjalnej. Zakłada Koło wstrzemięźliwości, by powstrzymać szerzeniu się alkoholizmu wśród śląskiego ludu. Aktywnie pracuje w chrześcijańskim ruchu studenckim YMCA.

W 1905 roku zwołał do Ligotki Kameralnej Zjazd protestanckich działaczy przebudzeniowych z międzynarodowym udziałem wielu osobistości, między innymi: Dr. F.W. Beadecker z Niemiec, Ewa von Tiele-Winckler (czyli Matka Ewa z Miechowic), Krystyna i Maria Roy i Jan Chorwat ze Starej Tury ze Słowacji; ewangelista Marcin Urban i Paweł Wisswede i inni.

W dniu 18 lutego 1906 w mieszkaniu rodziny Hławiczków w Cieszyńskiej „Pajcie” Ks. Kulisz był jednym z przywódców, którzy powołali do życia tzw. Społeczność Chrześcijańską w celu pielęgnowania osobistej pobożności i świadectwa życia z Jezusem Chrystusem. Pierwszym przewodniczącym został Franciszek Tyrlik, mistrz szewski, jego zastępcą Andrzej Buzek, pracownik kolejowy, sekretarzem – Andrzej Cymorek; skarbnikiem Jerzy Boruta – światły rolnik z Bobrku koło Cieszyna a bibliotekarzem Jerzy Turoń. Ks. Karol Kulisz napisał status Społeczności Chrześcijańskiej, który otrzymał aprobatę rządową 21 listopada 1906 roku i został wydany w ilości 600 egzemplarzy.

W tym celu wydaje też znamienne publikacje: „O pielęgnowaniu chrześcijańskiej społeczności” i „Czego chcemy?”, czyli manifest religijnego ruchu przebudzeniowego w ewangelickim kościele. W tym czasie przy wsparciu zarządu i opiekuna duchowego Społeczności Ks. Kulisza w wielu miejscowościach na Śląsku Cieszyńskim zakładano koła Społeczności gdzie głównym celem było studiowanie Pisma Świętego czyli tzw. „godziny Biblijne”, praca ewangelizacyjna z dziećmi (Szkółki Niedzielne), wykłady biblijne dla młodzieży, służba wśród kobiet, ewangelizacje i praca ratownicza osób uzależnionych od alkoholu. Powstawały chóry, orkiestry dęte itd. Oto niektóre miejscowości gdzie były koła Społeczności: Mistrzowice, Trzanowice, Cierlicko, Sucha Średnia i Dolna, Stonawa, Oldrzychowice, Końska, Rzeka, Ligotka Kameralna, Trzyniec, Wędrynia, Dziegielów, Bobrek, Ustroń, Dobka, Wiśla, Koniaków, Skoczów, Cieszyn i inne. Największe

problemy lokalowe miał Cieszyn. W pomieszczeniach parafii czy też wynajmowano salę w hotelu „Pod złotym wołem”, gdzie na zebrania przychodziło od 200 do 500 osób. W styczniu 1910 roku Społeczność zakupiła w Cieszynie na swoje spotkania dom (obecnie ul Chrobrego 13). Pierwszym pełnoetatowym pracownikiem został powołany tego samego roku Andrzej Cymorek. Funkcję tę pełnił aż do II wojny światowej. Redagował wraz z Ks. Kuliszem czasopisma Społeczności, takie jak „Słowo żywota”, „Dla Wszystkich”, „Przyjacieli dzieci” czy „Głos kościelny”.

W 1907 roku Ks. Karol Kulisz został wybrany proboszczem parafii ewangelickiej w Krakowie. Objęciu tego urzędu przeszkodziła jednak śmierć Ks. Jerzego Heczki. Parafia w Ligotce Kameralnej poprosiła wtedy Ks. Kulisza, aby objął urząd proboszcza parafii w Ligotce, gdzie był już od lat wikariuszem, oddanym w służbę duszpasterzem i organizatorem życia parafialnego i społecznego. Jeszcze w roku 1907 został wybrany przez zbór na proboszcza parafii, a w styczniu 1908 roku instalowany na ten urząd. W Ligotce Kameralnej Ks. Kulisz służył aż do roku 1919.

Oprócz tego nie była mu obojętna sytuacja socjalno – bytowa wiejskiego ludu. Otworzył w 1908 roku dom dla sierot i starców w drewnianej wiejskiej chacie w Ligotce Kameralnej, a w 1913 wybudował tam murywany dom dla sierot, starców i osób niepełnosprawnych, zwany „Betezdą”. Do tej diakonijnej pracy ks. Kulisz zaprosił pierwsze Siostry Diakonise z Bielskiego Diakonu i innych. Te ośrodki diakonijne były utrzymywane z darów ludności ewangelickiej, i to w trudnych czasach I. wojny światowej. Kulisz uświadamiał też sobie wagę informowania społeczeństwa o potrzebach duchowych i socjalnych tej pracy, toteż wydawał dla szerokiego ogółu wspomniany już miesięcznik „Słowo Żywota”. Były to początki pracy diakonijnej w kościele ewangelickim na Śląsku Cieszyńskim.

W 1914 roku Ks. Karol Kulisz zostaje wybrany na proboszcza największej parafii ewangelickiej na Śląsku Cieszyńskim w Cieszynie. Jednak jego wybór nie został zaakceptowany ze względów narodowościowych a może też pobożnościowych przez władze konsystorza Kościoła Ewangelickiego w Wiedniu.

Okres międzywojenny XX wieku przyniósł wiele zmian i wezwań w jego życiu. W latach 1918 - 1920, kiedy dochodziło do podziału Śląska Cieszyńskiego, aktywnie działał nad jego przyłączeniem do Polski. Wyjechał dwa razy w delegacji do Paryża, by wziąć udział w rozmowach pokojowych, celem przyłączenia tych ziem do Polski. Jego zabiegi nie przyniosły jednak pozytywnego wyniku zarówno na Mazurach, jak i na Śląsku Cieszyńskim, który zostaje podzielony i jedna część zostaje przyznana do Czechosłowacji a druga do Polski. W roku 1919 Ks. Karol Kulisz zostaje

wydalony przez władze Czechosłowacji z parafii w Ligotce Kameralnej i przenosi się do polskiej części Cieszyna. W 1920 roku zostaje ostatecznie instalowany na proboszcza parafii w Cieszynie (wybranego już w 1914 roku), w kościele Jezusowym na Wyższej Bramie przez ówczesnego zwierzchnika Kościoła Ewangelicko Augsburskiego w Polsce ks. biskupa Juliusza Bursche. A w roku 1921 Ks. Karol Kulisz zostaje wybrany seniorem (obecnie biskupem) Diecezji Cieszyńskiej, stając na jej czele jako duchowy zwierzchnik. Służbę tę pełni do 1937 roku.

Kontynuuje aktywną pracę diakonijną, tym razem w swojej rodzinnej wiosce - Dzięgielowie, gdzie powołuje Zakłady Opiekuńczo Wychowawcze „Eben-Ezer” dla opieki nad sierotami, bezdomnymi, bezrobotnymi, starcami i osobami niepełnosprawnymi. W tym celu powołał w 1923 roku do życia Polski Ewangelicki Diakonat Żeński „Eben- Ezer” czyli „Aż dotąd pomagał nam Pan” - zgromadzenie sióstr-diaconis, które poświęcają całe swoje życie na rzecz służby potrzebującemu bliźniemu w imieniu Jezusa Chrystusa. Niosły i wciąż niosą pomoc przez swoją wiarę czynną w miłości słowem i czynem, każdemu potrzebującemu bez względu na pochodzenie czy wyznanie. Ks. Kulisz wraz z siostrami diakonisami oraz współpracownikami mocno działa dalej na Dzięgielowskiej „Kępie”. Rozbudowują zakłady Opiekuńczo Wychowawcze w Dzięgielowie, powstaje nowy dom dziecka, dom starców, ochronka dla bezdomnych i bezrobotnych. Na tak zwanej „Szczukówce” w Dzięgielowie, Ks. Kulisz zakłada izolatorium dla dzieci chorych na gruźlicę. Buduje boisko sportowe, korty tenisowe, warsztaty rzemieślnicze dla chłopców oraz cegielnię na potrzeby zakładów Opiekuńczych. Siostry diakonise prowadzą 50 hektarowe gospodarstwo rolniczo – hodowlane, aby wyżywić i utrzymać licznych podopiecznych domów, które prowadzą. Kulisz kupuje od komory Cieszyńskiej zamek w Dzięgielowie, przeznaczając go z jednej strony na mieszkania dla pracowników zakładów opiekuńczych i rolnych. Drugim zadaniem jest stworzenie miejsca wypoczynku dla dzieci z Górnego Śląska, co realizuje z powodzeniem. W jego planach było utworzenie w zamku Uniwersytetu Ludowego i powstanie stacji radiowej głoszącej Ewangelię dla ludu Śląskiego, i utworzenie centrum ewangelizacyjnego i diakonijnego kościoła. Jego wizją było powstanie w Dzięgielowie „Szkoły biblijnej”, co mu się ostatecznie nie udało, ale Duch Święty powołał ją w ramach Centrum Misji i Ewangelizacji, spadkobiercą działań Społeczności Chrześcijańskiej i ruchu przebudzeniowego w kościele ewangelickim w Polsce po II wojnie światowej i po upadku komunizmu w latach 90 XX wieku. Natomiast załącznikiem Tygodni Ewangelizacyjnych w Dzięgielowie (które od 1958 po przeniesieniu ich z Miechowic są organizowane w Dzięgielowie po dziś

dzień), w okresie międzywojennym XX wieku były organizowane przez Ks. seniora Karola Kulisza w Dzięgielowie jako tak zwane „Dziękczynne Święto Żniw”. Co roku w Święto Żniw Ks. Kulisz wraz z diakonami organizował pod gołym niebem „Na Kępie” dziękczynne nabożeństwo. Gromadziło one kilka tysięcy osób. Nabożeństwo miało zawsze charakter ewangelizacyjny. Zapraszani byli różni mówcy oraz składane były świadectwa o tym jak Bóg nawrócił upadłych grzeszników do społeczności dzieci Bożych. Przy okazji zbierane były dary pieniężne i płody rolne na działalność diakonatu.

Ks. Kulisz jest też wciąż aktywny na polu wydawniczym, społecznym, edytorskim. Wiele w tym czasie podróżuje, by uzyskać środki na rozbudowanie pracy diakonijnej, socjalnej, misyjnej; między innymi do Stanów Zjednoczonych, Anglii, Szwecji, Finlandii, Danii, czy Szwajcarii.

Z wybuchem 2. wojny światowej zostaje aresztowany przez Gestapo 23. września 1939 w ramach akcji „Intelligenzaktion Schlesien” za działalność narodową. Więziony w Skorochowicach i Rawiczu, został następnie wysłany do obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie k. Waimaru, gdzie ginie na skutek pobicia i wycieńczenia w celi śmierci 8. maja 1940.

W intencji biblijnego polecenia Listu do Hebrajczyków 13,7.: „*Pamiętajcie na wodzów waszych, którzy wam głosili Słowo Boże, a rozpatrując koniec ich życia, naśladujcie wiarę ich.*”, w 80. rocznicę męczeńskiej śmierci w krematorium obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie 12 września 2020 roku została odsłonięta okolicznościowa tablica poświęcona pamięci Ks. Karola Kulisza.

Z łaski Bożej jego działanie dalej jest kontynuowane w pracy Kościołów Ewangelickich po obu stronach granicy czesko-polskiej, w służbie Diakonu Eben-Ezer w Dzięgielowie przez prowadzenie Ewangelickiego Domu Opieki „Emaus”, czy prężnie działającej i rozwijającej się z rozmachem Diakonii Śląskiej w Republice Czeskiej a także w działalności Stowarzyszenia Hereditas czy Parafii w Ligotce Kameralnej i Dzięgielowie, Społeczności Chrześcijańskiej i Tygodni Ewangelizacyjnych w Dzięgielowie.

Missionskonferenz Hereditas

5. April 2025

Stand: 19.03.2025”

Eva von Tiele-Winckler
und die Westfälische Diakonissenanstalt Sarepta

1. Einleitung

Am 26. Juli 1895 bekam die Westfälische Diakonissenanstalt Sarepta, gelegen bei Bielefeld, eine neue Vorsteherin. Das war Eva von Tiele-Winckler.

Ihr Name ist heute sehr bekannt – ganz sicherlich nicht wegen ihre Tätigkeit als Vorsteherin der Westfälischen Diakonissenanstalt Sarepta – sondern vielmehr als Gründerin des Diakonissenhauses Friedenshort in Miechowitz in Oberschlesien, als Schriftstellerin von Erbauungsliteratur und Traktatheften und als Namensgeberin für heutige Häuser in diakonischen Einrichtungen.

Dennoch, Bethel und Sarepta, und vor allem ihre langjährige väterliche Freundschaft zu Friedrich v. Bodelschwingh haben Eva von Tiele-Winckler persönlich sehr geprägt. Sie waren eine Grundlage dafür, dass Eva von Tiele-Winckler selbst so groß und nachhaltig in der Inneren Mission wirken konnte.

2. Kindheit und Jugend

Eva von Tiele-Winckler wurde am 31. Oktober 1866 in Oberschlesien geboren. Sie war Tochter eines der reichsten schlesischen Industriellen, dem Rittergutsbesitzer Hubert von Tiele-Winckler und seine Frau Valesca. Auf Schloss Miechowitz, das die Mutter geerbt hatte, wuchs Eva als zweitjüngste von insgesamt neun Kindern auf.

Der Vater war evangelisch, die Mutter katholisch. Eva, die mit ganzem Namen Valesca Anna Catharina Adelheid Maria Elisabeth Eva hieß, wurde am 29. November 1866 katholisch getauft.

Im Alltag der Familie soll Religion keine große Rolle gespielt haben. Das berichtet Schwester Eva später. Es gab regelmäßigen Tischgebete und einen regelmäßigen sonntäglichen Gottesdienstbesuch. Für Eva war zunächst der Katholizismus der Mutter stark prägend. Die Mutter starb jedoch, als ihre Tochter 13 Jahre alt war. Das war ein tiefer Einschnitt in das Familienleben, verbunden mit großer Trauer und Unsicherheit für das heranwachsende Mädchen.

Der Vater heiratete zwei Jahre später erneut, dieses Mal eine evangelische Frau. Sie achtete streng auf den evangelischen Glauben. Die Familie lebte im Sommer auf Schloss Miechowitz, im Winter in einem Haus in Berlin-Tiergarten. Dort erhielt Eva als 16-Jährige privaten Konfirmandenunterricht. Sie war sofort angetan. In ihren späteren Schriften wird sie das Lesen der Bibel unter dem Eindruck des Konfirmandenunterrichts als „Erweckung“ bezeichnen. 1884 wurde Eva konfirmiert.

Für adelige und wohlhabende bürgerliche Familien war es üblich, nicht nur die Söhne, sondern auch die heranwachsenden Töchter auf Reisen zu schicken. Eine erste große Reise trat Eva 1885 an. Dort lernte sie die Rettungsanstalt Düsseldorf für Waisen- und Straßenkinder kennen. Wenig später kam sie auch nach Bethel und besuchte die Anstalt für Epileptische. In Bethel lernte sie den charismatischen Anstaltsleiter Friedrich v. Bodelschwingh kennen. Das war der Beginn einer intensiven väterlichen Freundschaft, die Eva von Tiele-Winckler und der Pastor Friedrich v. Bodelschwingh pflegten. Unzählige Briefe der beiden gingen in den folgenden Jahren hin und her, in denen sie sich intensiv über Glaubensfragen austauschten. Friedrich v. Bodelschwingh wurde aber auch zu einem wichtigen Berater bei der Aufgabe, die sich die junge Frau nach ihrer Rückkehr von ihrer Reise zu eigen machte – dem Aufbau des Friedenshortes.

Die fürsorgliche Arbeit, die sie auf ihrer Reise kennengelernt hatte, hatte Eva zutiefst beeindruckt. Zurück auf Schloss Miechowitz wusste die 19-Jährige, dass sie in der Armen- und Krankenpflege arbeiten wollte. Das war etwas ganz Besonderes! Denn für sie, als adelige Frau, war eigentlich ein Leben als Ehefrau und Mutter vorgesehen. Eva aber entschied sich für ein Leben außerhalb der damaligen gesellschaftlichen Konventionen und außerhalb der familiären Erwartungen. Sie wollte pflegen und Menschen in Not helfen- im Dorf Miechowitz und sogar im Schloss selber.

Mit diesen Plänen stieß sie bei ihrem Vater und im Kreis ihrer Geschwister zunächst auf Unverständnis. Sie blieb hartnäckig und beharrlich. Und so konnte sie schließlich ihren Vater, von dessen Wohlwollen und dessen Geld sie ja abhängig war, überzeugen.

3. Ausbildung in Bethel

Für das, was Eva von Tiele-Winckler vorhatte, benötigte sie eine Ausbildung. Dafür hatte sie sich die Westfälische Diakonissenanstalt in Bethel auserkoren. Im November 1886 bewarb sie sich mit einem Brief bei Friedrich v. Bodelschwingh: „Ich wüsste keinen Ort, in dem ich lieber meine Lernzeit durchmache, nach dem unvergesslichen Eindruck, den ich bei meinem kurzen Besuch von da mitgenommen habe.“ Selbstbewusst machte sie jedoch gleich deutlich, dass sie keineswegs eine vollwertige Sarepta-Diakonisse werden konnte, „da es mir stets als Pflicht u. Beruf erschienen ist mit allen Kräften meiner oberschlesischen Heimath zu dienen. Mein Ziel ist in unserer Gemeinde, die gegen 6000 Einw. hat, später die Armen- u. Krankenpflege zu übernehmen, zu welchem Zweck ich natürlich einer gründlichen Ausbildung in diesem Gebieten bedarf.“

Die 20-Jährige kam am 29. März 1887 erneut nach Bethel. Dieses Mal, um für acht Monate in der Diakonissenanstalt Sarepta als freie Hilfsschwester zu arbeiten. Im Dezember 1888, in einer zweiten Ausbildungsphase, vertiefte sie die Ausbildung für einige Wochen, indem sie sich auf die Arbeit mit Kindern konzentrierte.

4. Friedenshort

In Bethel hatte Eva von Tiele-Winckler das Konzept einer diakonischen Anstalt kennengelernt. Das wollte sie auf ihre Heimat in Miechowitz übertragen. Ihr Vater löste sein vorab gegebenes Versprechen ein und Schwester Eva, wie sie von nun an hieß, begab sich als Pflegerin zu den in elendiger Armut lebenden Bergarbeiterfamilien im Dorf. 1890 ließ ihr Vater im Garten des Schlosses ein kleines Krankenhaus bauen, das am 29. September 1890 eingeweiht wurde. Das Krankenhaus wurde zur Keimzelle für das, was dann zum Friedenshort wachsen sollte.

Der Kontakt zu Friedrich v. Bodelschwingh blieb sehr eng. Er unterstützte die kleine Einrichtung auch personell. Im Mai 1891 sandte er eine Sarepta-Diakonisse zur Unterstützung. Er selbst reist im Frühjahr 1892 nach Miechowitz, um sich an Ort und Stelle vom Werden und Wachsen der kleinen Einrichtung zu überzeugen. Er stand Eva von Tiele-Winckler auch mit Rat und Tat zur Seite als es darum ging, ein eigenes Diakonissenhaus zu machen und selbst Schwestern auszubilden.

Dazu wurde Eva von Tiele-Winckler am 9. April 1893 in der Zionskirche in Bethel von Friedrich von Bodelschwingh zur Diakonisse eingesegnet. Die Einsegnung fand zwar am selben Tag statt, an dem auch die anderen Sarepta-Diakonissen ihr Gelübde ablegten. Doch Schwester Evas Einseg-

nung fand etwas am Rand des Gottesdienstes statt, da sie ja nicht zur Sarepta-Diakonisse wurde, sondern zur „Oberin des Diakonissenhauses Miechowitz“.

Ihr eigene Einrichtung, der Friedenshort wuchs. Doch über das große Engagement, das die noch nicht einmal 30-Jahre alte Schwester an den Tag legte, erkrankte sie. Auch ihre Zweifel am Protestantismus, der sie, katholisch sozialisiert, immer wieder einholte, ließen sie nicht los. Im Grunde beschäftigte, ja quälte sie als Leiterin eines Diakonissenhauses immer wieder die Frage, ob nicht eigentlich das Nonnentum die einzig wahre Vollendung sei, während das evangelische Diakonissentum nur eine weniger wertvolle Nachahmung sei.

Bereits im Herbst 1894 musste sie aus gesundheitlichen Gründen vorübergehend die Leitung des Friedenshortes niederlegen. Wieder sprang Bodelschwingh ihr zur Seite: personell und auch geistlich. Die beiden tauschten sich in zahlreichen Briefen eingehend zu religiösen Fragen aus und er bot ihr an, zunächst nach Bethel zu kommen. Als Vertretung in den oberschlesischen Einrichtungen des Friedenshortes sandte er zwei Sarepta-Diakonissen.

Zur Erholung trat Schwester Eva eine längere Reise an. Sie wurde begleitet von Schwester Martha Magnus, der ältesten Diakonisse aus dem Friedenshort und von Gustav von Bodelschwingh, dem 22-Jährigen Sohn von Friedrich von Bodelschwingh, der dafür vorübergehend sein Theologiestudium unterbrach. Am 20. März 1895 trat die kleine Reisegruppe ihre Reise nach Genua an, über Alexandrien und Jerusalem, das man am Palmsonntag erreichte. Am Gründonnerstag feierten sie in der evangelischen Erlöserkirche das Abendmahl. Man verbrachte Zeit bei den Kaiserswerther Diakonissen im Mädchenheim Talita Kumi nahe Jerusalem. Schwester Eva konnte sich erholen und kehrte im Juni wieder von ihrer Reise zurück.

5. Sarepta

Es war ihr Wunsch, nicht sofort wieder die Leitung des Friedenshortes zu übernehmen. Gerne hätte sie dort unter der Leitung einer Sarepta-Schwester für etwa ein Jahr einfach mitgearbeitet. Doch offenbar war es Bodelschwingh, der ihr das ausredete – und sie stattdessen zur Übernahme des Postens als Vorsteherin der Diakonissenanstalt Sarepta überredete. So kam es dann auch: Der Sarepta-Vorstand wählte am 28. Juni 1895 Schwester Eva einstimmig zur neuen Vorsteherin. Zur Einarbeitung standen ihr vorübergehend die bisherige Vorsteherin, Emilie Heuser, und auch die Stellvertreterin Charlotte Stecker zur Seite. Mit 29 Jahren war Eva

von Tiele-Winckler nun Oberin der größten Diakonissenschaft in Deutschland.

Was hatte Schwester Eva dort übernommen?

Am 31. März 1869 waren drei Schwestern aus dem Kaiserswerther Mutterhaus in ein kleines Haus direkt in der Stadt Bielefeld gezogen, um sowohl in diesem Haus wie auch in Bielefelder Familien Armen- und Krankenpflege zu betreiben. Unter ihnen war auch die Diakonisse Emilie Heuser, die mit dem Aufbau der neuen Diakonissenanstalt betraut wurde. Der Beruf der Diakonisse übte besonders auf junge, durch die Frömmigkeit der Ravensberger Erweckungsbewegung geprägte Frauen, eine große Anziehungskraft aus. Er bot ein alternatives Lebensmodell, jenseits von Ehe und Familie. Die Diakonissen hatten in der Regel einen Volksschulabschluss und konnten nach gründlicher Elementarbildung, Ausbildung in der Krankenpflege und religiöser Ausbildung eine eigenverantwortliche Tätigkeit ausüben.

Einen solch qualifizierten Beruf zu erlernen, das war für Frauen aus der westfälischen Landbevölkerung damals eher ungewöhnlich. Der Diakonissenberuf brachte gesellschaftliche Anerkennung. Frauen, die sich als Diakonisse einsegnen ließen, waren in eine Glaubens- Lebens- und Dienstgemeinschaft eingebunden. Sie hatten sich für ein Leben in Ehelosigkeit verpflichtet, bekamen kein Gehalt, sondern Taschengeld sowie freie Kost und Logis, mit einer garantierten Versorgung im Alter. Der Dienst einer Diakonisse war an Demut und Gehorsam ausgerichtet, zu dem sie sich im Diakonissengelübde verpflichteten. Noch dazu wurde ein hoher Arbeitseinsatz bis hin zur Selbstaufopferung gefordert.

Die erste Vorsteherin Sareptas, Emilie Heuser, war 31 Jahre alt, als sie mit dem Aufbau des Diakonissenhauses in Bielefeld betraut wurde. In ihrer Dienstzeit bis 1895 konnte sie rund 600 junge Frauen und knapp 300 freie Helferinnen für die Mitarbeit gewinnen.

Dieser großen Diakonissenanstalt stand also nun Schwester Eva vor – ohne zuvor selbst eine komplette Diakonissenausbildung absolviert zu haben und ausschließlich mit der Leitungserfahrung des bis dahin noch winzig kleinen Diakonissenhauses Friedenshort. Beides sollte ihr in den nächsten sechs Jahren zum Verhängnis werden.

Bodelschwingh hatte sich von der tief religiösen Eva von Tiele-Winckler eine Art Glaubensstärkung der Sarepta-Diakonissenschaft versprochen. Über Schwester Eva hatte er einmal gesagt, sie besäße „die Neigung, jeden Augenblick alles, was sie hat, Leib und Seele hinzuwerfen in den Dienst ihres Herrn, und die Widerstandslosigkeit gegen die weitgehensten

„Ansprüche an ihre Liebe“. Schon 1894, als sich Schwester Eva mit ihren inneren Glaubenszweifeln ratsuchend an ihn gewandt und sich mit ihm ausgetauscht hatte, offenbarte Bodelschwingh ihr seine Zukunftsvorstellungen für die Schwesternschaft: „Ich möchte nicht in die Breite wachsen, sondern in die Tiefe mit unserer Schwesternschaft, d. h. tiefer in Jesum hineinwachsen, fester an Sein Kreuz gebunden sein.“

Trotzdem konnte sich Schwester Eva in Sarepta nie ganz einleben. Das hatte verschiedene Ursachen. Sie war in die Fußstapfen der allseits beliebten Emilie Heuser getreten, die als Gründungsschwester 28 Jahre die Diakonissenanstalt auf- und ausgebaut hatte. Die gleiche Akzeptanz wie Schwester Emilie konnte sie nicht erreichen. Zudem konnte sie sich innerlich nie ganz vom Friedenshort lösen und sich ganz auf Sarepta einlassen. Mehrmals im Jahr weilte Schwester Eva in Miechowitz, manchmal nur eine Woche, manchmal auch vier Wochen. Ihre Glaubenszweifel am Protestantismus im Vergleich zum Katholizismus flackerten immer wieder auf. Auch ihre fundamentalen Fragen zum Wesen und der Ausgestaltung des Diakonissentums im Vergleich zum katholischen Nonnentum kamen bei den Diakonissen, die sich ja bewusst für ein Leben als evangelische Diakonisse entschieden hatten, nicht gerade wertschätzend an. Genauso wurde Schwester Evas gefühlsbedingte Frömmigkeit von den einen als innere Erneuerung wahrgenommen, von den anderen als unpassend für eine Diakonissenanstalt in Westfalen, die sehr darauf ausgerichtet war, Missionsarbeit durch tätige Nächstenliebe zu leisten.

Im Mai 1896 musste sich die Vorsteherin Eva v. Tiele-Winckler einer Operation im Krankenhaus in Bremen unterziehen, wo sie vier Wochen bleiben musste. Danach schlossen sich sieben Wochen Kur in Bad Pyrmont an. 1897 war sie zwischen Juni und November fünf Wochen in Miechowitz und sieben Wochen im Urlaub in der Schweiz. Im Mai 1899 überfiel sie ein fieberiger Lungenkatarrh, zu dessen Ausheilung sie für sieben Wochen in einem Lungensanatorium im Schwarzwald war. Sie erholte sich nur langsam und weilte 1900 für drei Monate in dem Schwarzwälder Lungensanatorium, darauf eine Woche in Heinrichsbad und dann bis Mai des darauffolgenden Jahres in Davos.

Stets hielt Schwester Eva engen brieflichen Kontakt zu ihrer Stellvertreterin Charlotte Stecker, aber eine leitende und führende Vorsteherin hatte die Diakonissenanstalt während dieser Zeit nicht. Sie schrieb 1900 aus dem Schwarzwald an ihre Schwesternschaft: „Fünf Jahre bin ich nun unter Euch, liebe Schwestern, eine kurze und doch wie reich an Eindrücken und Erfahrungen der verschiedensten Art. ... Hier in der Stille habe ich viel Zeit nachzudenken, und der Herr zeigt mir manches, was mich tief demütigt.

... Ich bin euch nicht gerecht geworden. ... Vergebt mir. Je ernster die Zeiten werden, desto mehr tut es not, das Hinken auf beiden Seiten dranzugeben, damit uns nicht einmal der Boden unter den Füßen entweicht.“ Daher fasste Schwester Eva im Oktober 1900 den Entschluss, nicht mehr nach Sarepta zurückzukehren. Pastor von Bodelschwingh teilte diesen Beschluss den Sarepta-Diakonissen im August 1901 im Schwesternbrief offiziell mit. Schwester Eva reiste am 25. September 1901 nach Miechowitz zurück. Anfang Oktober 1901 wurde im Hauptgottesdienst in der Zionskirche ihre Verabschiedung gefeiert. Am vorhergehenden Sonntag hatte Bodelschwingh im Fürbittengebet ihrer gedacht und hinzugefügt: „Ach, wenn's sei kann, so laß sie wieder erstarken und – wir wollen ja nicht unbescheiden sein – bringe sie, wenn es sein kann, auch wieder zu uns zurück.“

Das ist nicht geschehen. Doch die enge Verbindung zwischen Eva von Tiele-Winckler und Bodelschwingh riss nie ab. Wie man in einem Brief von 1903 sieht, sprach sie ihn damals noch ehrfürchtig mit „Lieber Herr Pastor“ an, unterschrieb aber bereits so, wie sie es offenbar fühlte, mit „In Ehren immer Ihre dankbare Tochter Eva“. Später, wie in einem Brief von 1907, nannte sie ihn dann „Geliebter Vater“. Die väterliche Freundschaft und der intensive geistige und religiöse Austausch blieben bestehen.

Auch zur Diakonissenanstalt Sarepta hielt Eva von Tiele-Winckler brieflichen Kontakt. Außerdem sind Besuche von 1903, 1904 und 1918 im Mutterhaus überliefert.

Die sechseinhalb Jahre in Sarepta waren von vielen krankheitsbedingten Abwesenheiten gekennzeichnet. Trotzdem waren sie für den weiteren Werdegang Schwester Evas prägend. Schwester Eva war 35 Jahre alt, als sie nach Miechowitz zurückgekehrte. An Jahren älter und gereift im Geiste. So schrieb sie es in einem Brief an ihre eigene Schwesternschaft: Wir „werden es bekennen müssen, daß uns diese Jahre des Lernens und Übens nötig waren, um uns erst zuzubereiten für sein Werk. Wir werden ihm in der Ewigkeit erst danken für alles und am meisten für das, was uns am schwersten schien.“

6. Weitere Entwicklung Friedenshort

Trotz der bleibenden gesundheitlichen Einschränkungen konnte Schwester Eva den von ihr 1890 gegründeten Friedenshort weiter ausbauen. Im Laufe der nächsten zwei Jahrzehnte entstanden mehr als 40 Orte für verwaiste und verwahrloste Kinder – das war der Arbeitsschwerpunkt – , aber auch für alte und für kranke Menschen. Mehr als

28 Häuser standen auf dem Gelände des Mutterhauses in Oberschlesien. Rund 700 Diakonissen waren tätig, viele im Entsendungsdienst, genau wie sie es in Sarepta kennengelernt hatte. Die Friedenshort- Diakonissen arbeiteten in Krankenhäusern, Kirchengemeinden, Kindergärten, Gefängnissen oder der Mitternachtsmission. Sie waren auch in der Äußerer Mission tätig, in Afrika und Guatemala und seit 1912 auch in Westchina, wo Eva von Tiele-Winckler die Mia-Mission ins Leben gerufen hatte. Als sie am 21. Juni 1930 verstarb und hinter der kleinen Kirche beerdigt wurde, konnte sie also ein großes, international tätiges Diakonissenhaus Friedenshort hinterlassen.

Bis nach dem Zweiten Weltkrieg konnte das Werk weiter wachsen. Nach der Flucht aus den ehemaligen deutschen Ostgebieten wurde ihr Werk in Heiligengrabe, in der ehemaligen DDR und in der Bundesrepublik in Freudenberg im Siegen-Wittgensteiner-Land weitergeführt: Dort befindet sich auch heute der Hauptsitz des Friedenshortes.

Eva von Tiele-Winckler war innerhalb der Inneren Mission, also der heutigen Diakonie, die einzige Frau unter den vielen, vielen Männern, die solch eine große Einrichtung gegründet und weiter entwickelt hat. Mehrere Frauen riefen kleinere Einrichtung ins Leben, etwa Kinderheime oder nahmen Kinder mit Behinderungen auf ihren Höfen auf, aber eine Gründung in dieser Größenordnung - damit waren Eva von Tiele-Winckler und ihr Friedenshort einmalig.

Pastor Dr. Bartolt Haase
v. Bodelschwingsche Stiftungen Bethel, Vorstand

Literatur zu Eva von Tiele-Winckler:

- Adam, Alfred und Gerhard, Martin: Friedrich von Bodelschwingh. Ein Lebensbild aus der Deutschen Kirchengeschichte, Band 2: Das Werk, Bielefeld: Bethel-Verl, 1958, S. 355-362.
- Betz-Michels, Lydia: Freliczka. Eva von Tiele-Winckler. Vom adeligen Fräulein zur Mutter der Armen. Romanbiografie, Dülmen/Westf. 2025.
- Brandt, Wilhelm: Freiheit in Verantwortung. Vorsteherinnen im Mutterhause Sarepta, Bethel 1969.
- Funke, Alex: Eva von Tiele-Winckler "Mutter Eva". Hamburg, Freiburg/Schweiz, 1981.
- Geppert, Ursula: Frauen stehen ihren Mann, Dettingen 1999.
- Toasperm, Paul: Eva von Tiele-Winckler. Mutter Eva - Ein Leben aus der Stille vor Gott, Neuhausen/Stuttgart, 1995.
- Zimmerling, Peter: Starke fromme Frauen, Gießen 1997.

Eva von Tiele-Winckler a Vestfálský diakonát Sarepta

Dr. Bartolt Haase

1. Úvod

Dne 26. července 1895 obdržel Vestfálský diakonát Sarepta, nacházející se u Bielefeldu, novou představenou. Tou byla Eva von Tiele-Winckler. Její jméno je dnes velmi známé – zcela jistě ne kvůli její činnosti jako představené Vestfálského diakonátu Sarepta – nýbrž jako zakladatelky Diakonického domu Friedenshort v Miechovicích v Horním Slezsku, jako spisovatelky duchovní literatury a traktátů a jako jmenovkyně dnešních domovů v diakonických zařízeních. Přesto však Bethel a Sarepta, ale především její dlouholeté otcovské přátelství s Friedrichem von Bodelschwingem, Evu von Tiele-Winckler osobně velmi ovlivnily. Byly základem pro to, aby Eva von Tiele-Winckler mohla sama tak široce a trvale působit ve vnitřní misii.

2. Dětství a mládí

Eva von Tiele-Winckler se narodila 31. října 1866 v Horním Slezsku. Byla dcerou jednoho z nejbohatších slezských průmyslníků, majitele panství Huberta von Tiele-Wincklera a jeho ženy Valesky. Na zámku Miechowice, který matka zdělila, vyrůstala Eva jako druhá nejmladší z celkem devíti dětí. Otec byl evangelík, matka katolička. Eva, celým jménem Valesca Anna Catharina Adelheid Maria Elisabeth Eva, byla 29. listopadu 1866 pokřtěna jako katolička.

V každodenním životě rodiny neměla náboženská víra velký význam. Tak o tom později mluvila Eva. V rodině se pravidelně modlili u stolu a chodili na nedělní bohoslužby. Pro Evu byl zpočátku silně určující katolicismus matky. Matka však zemřela, když bylo Evě 13 let. To znamenalo hluboký zásah do rodinného života, spojený s velkým smutkem a nejistotou pro dospívající dívku.

Otec se o dva roky později znovu oženil, tentokrát s evangelickou ženou. Ta striktně dbala na evangelickou víru. Rodina trávila léta na zámku Miechowice, v zimě bydlela v Berlíně-Tiergarten. Tam Eva jako šestnáctiletá dostala soukromou konfirmační výuku. Byla jí velmi nadšená. Ve svých pozdějších spisech označí čtení Bible pod dojmem konfirmační výuky za *probuzení*. V roce 1884 byla Eva confirmována.

Pro urozené a zámožné rodiny bylo běžné, že nejen synům, ale i dospívajícím dcerám bylo umožněno cestovat. Eva podnikla svou první velkou cestu v roce 1885. Tam se seznámila se záchranným zařízením Düsseltal pro sirotky a děti z ulice. Krátce poté přišla také do Bethelu a navštívila tamější ústav pro epileptiky. V Bethelu poznala charismatického ředitele ústavů Friedricha von Bodelschwingha. To byl počátek intenzivního otcovského přátelství mezi Evou von Tiele-Winckler a pastorem Friedrichem von Bodelschwingh. V následujících letech si oba vyměnili nespočet dopisů, ve kterých se intenzivně zabývali otázkami víry.

Friedrich von Bodelschwingh se stal také důležitým poradcem v úkolu, který mladá žena po svém návratu z cest vzala za své – budování Friedenshortu.

Práce v sociální oblasti, se kterou se setkala na své cestě, Evu hluboce zasáhla. Po návratu na zámek Miechowice jako devatenáctiletá věděla, že chce pracovat v oblasti chudinské a nemocniční péče. To bylo něco zcela zvláštního, protože pro ni jako urozenou ženu byl původně určen život manželky a matky. Eva se však rozhodla pro život mimo tehdejší společenské konvence a mimo očekávání rodiny. Chtěla pečovat a pomáhat lidem v nouzi – ve vesnici Miechowice, a dokonce i na samotném zámku.

S těmito plány se u svého otce a v kruhu svých sourozenců zpočátku setkala s nepochopením. Zůstala však neústupná a vytrvalá. A tak nakonec dokázala přesvědčit svého otce, na jehož přízni a penězích byla závislá.

3. Vzdělání v Bethelu

K tomu, co Eva von Tiele-Winckler zamýšlela, potřebovala vzdělání. Vybrala si k tomu Westfälische Diakonissenanstalt (Vestfálský diakonický ústav) v Bethelu. V listopadu 1886 se obrátila s žádostí na Friedricha von Bodelschwingha, ve které napsala: „Nenapadá mě místo, kde bych raději absolvovala svůj učený čas – po nezapomenutelném dojmu, který jsem si odnesla z krátké návštěvy tam.“ Sebevědomě však hned uvedla, že se rozhodně nemůže stát plnohodnotnou diakonisou Sarepty, „protože mi vždy připadalo jako povinnost a poslání sloužit všemi silami mé hornoslezské

domovině. Mým cílem je v naší obci, která má přibližně 6000 obyvatel, převzít péči o chudé a nemocné, k čemuž samozřejmě potřebuji důkladné vzdělání v této oblasti.“

Jako dvacetiletá přijela 29. března 1887 znovu do Bethelu. Tentokrát, aby na osm měsíců pracovala v diakonické instituci Sarepta jako dobrovolná pomocná sestra. V prosinci 1888, ve druhé fázi vzdělávání, své vzdělání na několik týdnů prohloubila tím, že se zaměřila na práci s dětmi.

4. Friedenshort

V Bethelu se Eva von Tiele-Wincklerová seznámila s konceptem diakonického zařízení. Chtěla jej přenést do svého rodného města Miechowice. Otec dodržel svůj slib a sestra Eva, jak se jí nyní říkalo, odešla pracovat jako ošetřovatelka do hornických rodin ve vesnici, které žily v naprosté chudobě. V roce 1890 nechal její otec postavit v zámecké zahradě malou nemocnici, která byla slavnostně otevřena 29. září 1890. Nemocnice se stala zárodkem toho, co se později rozrostlo ve Friedenshort.

Kontakt s Friedrichem von Bodelschwinghem zůstal velmi blízký. Malé instituci poskytoval i personální podporu. V květnu 1891 vyslal na pomoc diakonku ze Sarepty. Na jaře 1892 odcestoval do Miechowic, aby na vlastní oči viděl, jak se malá instituce rozvíjí a roste. Podporoval také Evu von Tiele-Winckler radou a pomocí, když došlo na založení vlastního diakonického domu a vzdělávání vlastních sester.

Za tímto účelem byla Eva von Tiele-Winckler dne 9. dubna 1893 v kostele Sión v Bethelu vysvěcena Friedrichem von Bodelschwinghem na diakonisu. Slavnost požehnání proběhla ve stejný den, kdy skládaly svůj slib i ostatní diakonisy ze Sarepty. Ale požehnání sestry Evy se odehrálo poněkud na okraj bohoslužby, protože se nestala diakonisou Sarepty, ale „představenou Diakonického domu Miechowice“.

Její vlastní zařízení Friedenshort se rozrůstalo. Avšak v důsledku obrovského nasazení, které mladá, ještě ani ne třicetiletá sestra projevovala, onemocněla. Navíc ji neustále pronásledovaly pochybnosti o protestantismu – jako člověk s katolickou výchovou se stále vracela k otázce, zda řeholní život v katolickém smyslu není tou jedinou pravou cestou, zatímco evangelické diakonické společenství je jen méně hodnotnou napodobeninou.

Již na podzim roku 1894 musela ze zdravotních důvodů dočasně přestat vedení Friedenshortu. Bodelschwingh jí opět pomohl: personálně i duchovně. Vedl intenzivní korespondenci o náboženských otázkách a nabídl jí, aby nejprve odjela do Bethelu. Jako zástup pro hornoslezská zařízení Friedenshortu poslal dvě diakonisy ze Sarepty.

Pro zotavení se sestra Eva vydala na delší cestu. Doprovázely ji sestra Martha Magnus, nejstarší diakonisa z Friedenshortu, a Gustav von Bodelschwingh, dvaadvacetiletý syn Friedricha von Bodelschwingha, který kvůli tomu dočasně přerušil studium teologie. Dne 20. března 1895 se malá skupina vydala na cestu do Janova, odkud pokračovala přes Alexandrii do Jeruzaléma, kam dorazili na Květnou neděli. Na Zelený čtvrtek slavili v evangelickém Erlöserkirche (Kostele Vykupitele) Večeři Páně. Strávili také čas u Kaiserswerthských diakonis v dívčím domově Talita Kumi ne daleko Jeruzaléma. Sestra Eva si mohla odpočinout a v červnu se ze své cesty vrátila.

5. Sarepta

Přála si nevrátit se hned k vedení Friedenshortu. Ráda by tam přibližně rok jen spolupracovala pod vedením jedné ze sester ze Sarepty. Zdá se však, že to byl právě Bodelschwingh, kdo jí to rozmluvil a místo toho ji přesvědčil, aby převzala pozici představené Diakonického ústavu Sarepta. Tak se nakonec stalo: správní rada Sarepty zvolila 28. června 1895 sestru Evu jednomyslně novou představenou. Pro její zapracování jí dočasně pomáhala dosavadní představená Emilie Heuser a také její zástupkyně Charlotte Stecker. Ve 29 letech se Eva von Tiele-Winckler stala představenou největšího diakonisního ústavu v Německu.

Co tam sestra Eva převzala?

Dne 31. března 1869 se tři sestry z mateřského domu Kaiserswerth přestěhovaly do malého domu přímo ve městě Bielefeld, aby zde i v rodinách pečovaly o chudé a nemocné. Mezi nimi byla i diakonisa Emilie Heuser, která byla pověřena vybudováním nového diakonického ústavu. Povolání diakonisy mělo zvláštní přitažlivost pro mladé ženy, které byly ovlivněny zbožností probuzeneckého hnutí v Ravensbergu. Nabízelo alternativní životní model mimo manželství a rodinu. Diakonisy obvykle měly pouze základní školní vzdělání, ale po důkladném základním vzdělání, výcviku v ošetřovatelství a náboženské formaci mohly vykonávat odpovědnou činnost.

Možnost získat takovou kvalifikaci byla pro ženy z vestfálského venkova tehdy neobvyklá. Povolání diakonisy přinášelo společenské uznání. Ženy, které byly vysvěceny jako diakonisy, se zavazovaly k životu v celibátu, nepobíraly plat, ale dostávaly kapesné a měly zajištěnou stravu, ubytování a důchodové zabezpečení. Jejich služba byla založena na pokoře a poslušnosti, k čemuž se zavázaly diakonickým slibem. Očekávalo se od nich velké pracovní nasazení až po sebeobětování.

Emilie Heuser, první představená Sarepty, měla 31 let, když byla pověřena vybudováním diakonického domu v Bielefeldu. Během svého působení až do roku 1895 dokázala získat přibližně 600 mladých žen a téměř 300 dobrovolných pomocnic pro tuto službu.

Nyní tedy stála v čele tohoto velkého diakonického ústavu sestra Eva, aniž by sama prošla kompletním diakonickým výcvikem, pouze se zkušeností s vedením z dosud velmi malého diakonického domu Friedenshort. To se jí během následujících šesti let mělo stát osudným.

Bodelschwingh si od hluboce věřící Evy von Tiele-Winckler sliboval posílení víry v Sareptě. O ní jednou řekl, že má „sklon v každém okamžiku obětovat vše, co má – tělo i duši – do služby svého Pána, a že se bez odporu podřizuje nejvyšším požadavkům na svou lásku.“ Už v roce 1894, kdy se na něj Eva obrátila se svými vnitřními pochybnostmi o víře, jí Bodelschwingh sdělil svou vizi pro společenství sester: „Nechci růst do šířky, ale do hloubky – tedy hlouběji v Krista, být pevněji spojeni s jeho křížem.“

Přesto se sestra Eva nikdy v Sareptě zcela neusadila. Mělo to různé důvody. Nastoupila po všem oblíbené Emilii Heuser, která 28 let ústav buodovala, a nikdy nedosáhla stejného přijetí jako ona. Navíc se vnitřně nikdy úplně neodpoutala od Friedenshortu a nedokázala se plně věnovat Sareptě. Několikrát do roka jezdila do Miechovic – někdy jen na týden, jindy na čtyři týdny. Její pochybnosti o protestantismu v porovnání s katolicismem se neustále vracely. Její zásadní otázky ohledně podstaty a formy diakonického života ve srovnání s řeholním životem v katolické církvi nebyly mezi diakonisami, které si vědomě zvolily evangelický způsob služby, přijímány příznivě. Stejně tak byla její hluboce emocionální zbožnost některými vnímána jako vnitřní obnova, jinými však jako nevhodná pro diakonický ústav ve Vestfálsku, který byl silně zaměřen na misijní práci skrze činnou lásku k bližnímu.

V květnu 1896 musela sestra Eva podstoupit operaci v nemocnici v Brémách a zůstala tam čtyři týdny. Poté následovalo sedm týdnů léčby v lázních Bad Pyrmont. V roce 1897 strávila mezi červnem a listopadem pět týdnů v Miechovicích a sedm týdnů na dovolené ve Švýcarsku. V květnu 1899 ji postihl horečnatý zánět plic, kvůli kterému musela na sedm týdnů do plicního sanatoria ve Schwarzwaldu. Uzdravovala se jen pomalu a v roce 1900 strávila tři měsíce v tomtéž sanatoriu, následně týden v Heinrichsbadu a pak až do května následujícího roku v Davosu.

Sestra Eva udržovala úzký písemný kontakt se svou zástupkyní Charlotte Stecker, ale v ústavu v té době chybělo skutečné vedení. V roce 1900

napsala ze Schwarzwaldu své sesterské komunitě: „Pět let jsem mezi vámi, milé sestry, krátký čas, a přesto tak bohatý na nejrůznější zkušenosti... Zde v tichu mám mnoho času na přemýšlení a Pán mi ukazuje mnoho věcí, které mě hluboce pokořují... Nejsem k vám spravedlivá... Odpusťte mi. Čím vážnější doba nastává, tím více je třeba přestat pokulhávat na obě strany, aby se nám jednou zcela nepropadla zem pod nohama.“

V říjnu 1900 se proto rozhodla, že se do Sarepty už nevrátí. Pastor von Bodelschwingh tento krok oficiálně oznámil diakonisám ze Sarepty v srpnu 1901 v sesterském dopise. Sestra Eva se 25. září 1901 vrátila do Miechowic. Začátkem října bylo její rozloučení slavnostně připomenuto během hlavní bohoslužby v siónském kostele. O předchozí neděli ji Bodelschwingh zmínil v přímělné modlitbě a dodal: „Ach, pokud je to možné, nechť se znovu uzdraví a – nechceme být neskromní – pokud je to možné, přived’ ji zpět k nám.“

To se však nestalo. Přesto pouto mezi Evou von Tiele-Winckler a Bodelschwinghem nikdy nezaniklo. V roce 1903 mu ještě psala s úctou jako „Drahý pane pastore“, ale podepisovala se už jako „Vaše vděčná dcera Eva“. V roce 1907 ho pak již nazývala „Milovaný otče“. Jejich duchovní a přátelský vztah trval dál.

Eva von Tiele-Winckler udržovala písemný kontakt i s Diakonickým ústavem Sarepta. Dochovaly se také záznamy o jejich návštěvách domu sester v letech 1903, 1904 a 1918.

Šest a půl roku v Sareptě bylo poznamenáno častými nepřítomnostmi kvůli zdravotním problémům. Přesto tato léta měla zásadní vliv na další směřování sestry Evy. Když se ve 35 letech vrátila do Miechowic, byla nejen starší, ale také duchovně vyzrálá. Ve svém dopise vlastní sesterské komunitě napsala: „Musíme přiznat, že tato léta učení a zkoušení byla pro nás nezbytná, abychom se teprve připravili na jeho dílo. Teprve v nebeské věčnosti mu poděkujeme za všechno – a nejvíce za to, co se nám zdálo nejtěžší.“

6. Další rozvoj Friedenshortu

Navzdory přetrvávajícím zdravotním omezením mohla sestra Eva nadále rozvíjet Friedenshort, který sama založila v roce 1890. Během následujících dvaceti let vzniklo více než 40 míst pro osiřelé a zanedbané děti (to byl hlavní cíl její práce) ale také pro staré a nemocné lidi. V areálu domu sester v Horním Slezsku vzniklo přes 28 domů. Aktivních bylo přibližně 700 diakonis, mnoho z nich bylo vyslaných do služby mimo diakonické zařízení, jak se to Eva naučila v Sareptě.

Diakonisy z Friedenshortu pracovaly v nemocnicích, farnostech, mateřských školách, věznicích nebo v tzv. Mitternachtsmission („půlnoční misie“ – služba prostitutkám, pomoc obětem obchodu s lidmi apod. – pozn. překl.). Působily také v zahraniční misii, například v Africe a Guatemale, a od roku 1912 také v západní Číně, kde Eva von Tiele-Winckler založila Mia-misi. Když 21. června 1930 zemřela a byla pohřbena za malým kostelem, zanechala po sobě velký diakonický dům Friedenshort s mezinárodní působností.

Až do konce druhé světové války její dílo nadále rostlo. Po útěku z bývalých východních německých území bylo její dílo obnoveno v Heiligengrabe (v bývalé NDR), ale také v západním Německu, konkrétně ve Freudenbergu v kraji Siegen-Wittgenstein. Právě tam se dodnes nachází hlavní sídlo Friedenshortu.

Eva von Tiele-Winckler byla v rámci vnitřní misie, tedy dnešní diakonie, jedinou ženou mezi mnoha muži, která založila a rozvinula tak velkou instituci. Několik žen sice vytvořilo menší zařízení, jako dětské domovy nebo pečovaly o děti s postižením na svých statcích, ale založení instituce takového rozsahu – v tom byla Eva von Tiele-Winckler a její Friedenshort jedinečná.

Dr. Bartolt Haase, předseda v. Bodelschwinghsche Stiftungen Bethel

Překlad do češtiny: Mgr. Martin Piętak

Literatura k tématu Eva von Tiele-Winckler:

- Adam, Alfred und Gerhard, Martin: Friedrich von Bodelschwingh. Ein Lebensbild aus der Deutschen Kirchengeschichte, Band 2: Das Werk, Bielefeld: Bethel-Verl, 1958, S. 355-362.
- Betz-Michels, Lydia: Freliczka. Eva von Tiele-Winckler. Vom adeligen Fräulein zur Mutter der Armen. Romanbiografie, Dülmen/Westf. 2025.
- Brandt, Wilhelm: Freiheit in Verantwortung. Vorsteherinnen im Mutterhause Sarepta, Bethel 1969.
- Funke, Alex: Eva von Tiele-Winckler „Mutter Eva“. Hamburg, Freiburg/Schweiz, 1981.
- Geppert, Ursula: Frauen stehen ihren Mann, Dettingen 1999.
- Toasperm, Paul: Eva von Tiele-Winckler. Mutter Eva - Ein Leben aus der Stille vor Gott, Neuhausen/Stuttgart, 1995.
- Zimmerling, Peter: Starke fromme Frauen, Gießen 1997.

Eva von Tiele-Winckler - Představená domu „Sarepta“ v Bethelu

Pastor Dr. Bartolt Haase
v. Bodelschwingsche Stiftungen Bethel
zastupující předseda představenstva

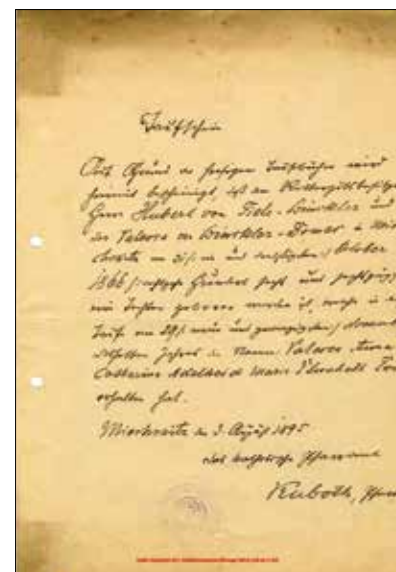
Eva von Tiele-Winckler – jako sestra v Sareptě

Eva von Tiele-Winckler s šátkem
diakonátu Friedenshort

Eva von Tiele-Winckler v dětství

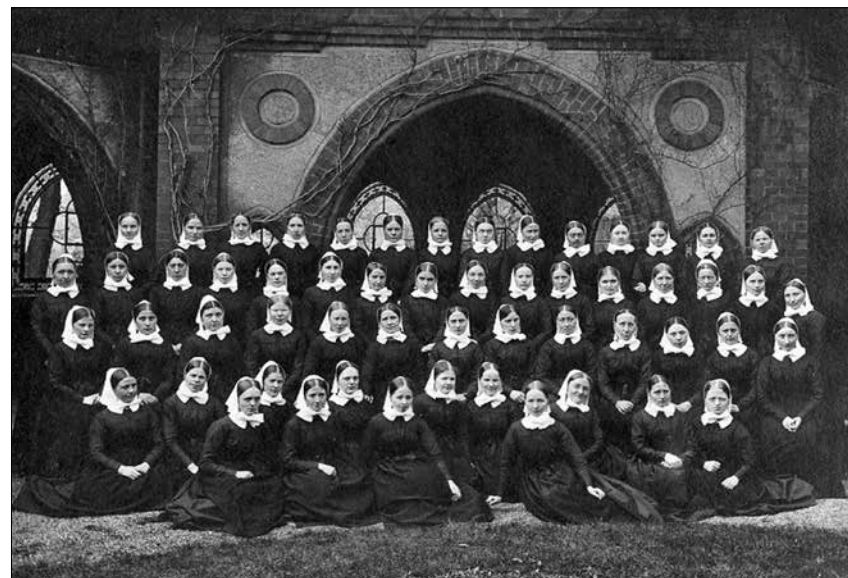
Křestní list

Friedrich v. Bodelschwing

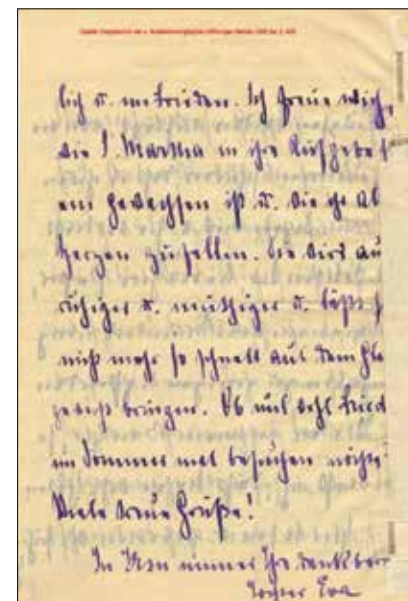
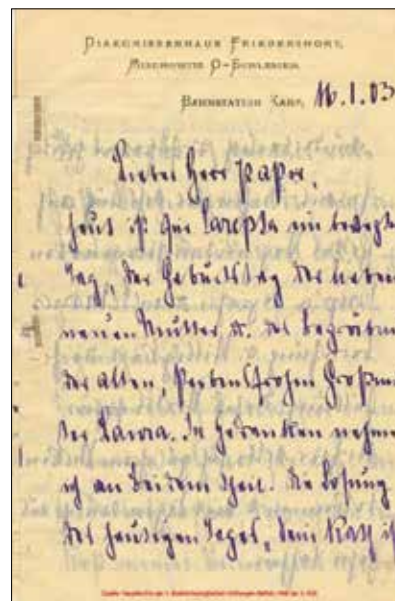
Diakonissenhaus (dům diakonis), 1869

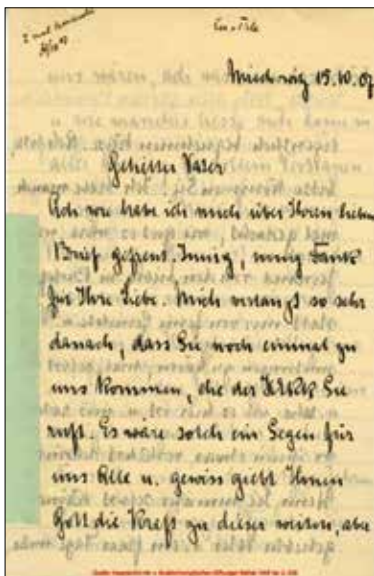
Ročník zasvěcení 1910

Mutterhaus (mateřský dům – sídlo diakonátu), 1914

Dopis Friedrichovi v. Bodelschwinghovi z ledna 1903

Dopis Friedrichovi
v. Bodelschwinghovi
z října 1907

Miechowicz (Miechowice),
po návratu ze Sarepty

Eva Tiele-Winckler,
představená Sarepty v Bethel

Návštěva Evy Tiele-Winckler, 1918

Měchovice 1930 - v závěru požehnaného života

1906 záhlaví dopisu z diakonátu

Druhý pečovatelský dům, „Groß-Bethel“ 1873

Friedrich v. Bodelschwingh, 1906

Všední den v ústavu v Bethelu, 1930

Všední den v ústavu v Bethelu, 1930

Všední den v ústavu v Bethelu, 1930

Kristína Royová, priekopníčka diakonickej služby a misijnej práce na Slovensku. (1860 – 1936 Stará Turá)

Prof. Dr. Július Filo, EBF UK Bratislava

Úvodom niekoľko životopisných poznámok

Chceme v úvode poukázať iba na niekoľko skutočností. Pripomenieme korene, z ktorých Kristína Royová vyrastala a tiež niekoľko dôležitých podnetov, ktoré ju v jej duchovnom rozvoji posilnili a určovali.

Rodičia Kristíny Royovej pochádzali z významných evanjelických rodín. Otec August Roy bol evanjelickým kňazom a bol významnou osobnosťou našej cirkvi. Mal blízky vzťah s Jozefom Miloslavom Hurbanom, vedúcim predstaviteľom slovenského národného obrozenie v pamätných rokoch 1848 a bojovníkom za sebaurčenie Slovákov. Otec Kristíny bol zakladajúcim členom Matice slovenskej, účastníkom zasadnutia spolku Tatrín v Čachticiach a zaslúžil sa o rozvoj cirkvi, školstva i hospodárstva v Staréj Turej a okolitých kopaniciach. Matka pochádzala z rodu Holubyovcov, významnej evanjelickej rodiny.

Zodpovednosť zo duchovné a národné spoločenstvo bolo zreteľné v jej rodine. Do tohto kontextu sa Kristína narodila, tieto úlohy prijala za svoje a svojím vlastným spôsobom sa ich ujala. Stali sa pre ňu významnou pozvaním a záväzkom. Zodpovednosť za Boží ľud ju viedla pri jej rozhodovaní a službe. slovom i skutkom v duchovnom spoločenstve cirkvi a národa.

Na jej duchovnej ceste sa udiali viaceré veci, ktoré ju nasmerovali, formovali a viedli ku prvým rozhodnutiam. Tak napr. počas návštevy Kristíny Royovej a jej staršej sestry Márie u ich strýka, kochanovského farára Pavla Roya, sa im do rúk dostal časopis Betanie. Obe sestry ním boli hlboko oslovené. Nasledovali písomné kontakty s rodinou vydávateľa Josefa Kostomlatského a asi po dvoch rokoch, v roku 1888, prišlo aj pozvanie do Písku a následná cesta do Prahy.

Tu sa sestry Royové zoznámili so známym kazateľom Aloisom Adlofom i misionárom a neskôr dlhoročným podporovateľom ich práce Dr. Baedekerom.

Predovšetkým však treba zdôrazniť, že z Božej milosti zažili sestry Royové osobné zvrúcnenie viery. Vieru v trojjediného Boha prijali z moci Božieho Ducha a táto viera sa rozvíjala v ich vlastnej rodine. Určite pre ich osobný rozvoj vytváralo priaznivé podmienky prostredie evanjelickej fary na Starej Turej. Duchovné znovuzrodenie však znamenalo veľký posun. Znamenalo prijatie výzvy nasledovať svojho Spasiteľa neúnavným šírením evanjelia a dokazovaním lásky Ježiša Krista pri núdzných v ich dobe.

Založili prvú nedeľnú školu na Slovensku, ku ktorej sa postupne pridávali aj dospelí návštevníci z kopaníc, pričom počet ľudí na stretnutí rástol počtom i kvalitou. V roku 1897 sestry Royové so svojimi spolupracovníkmi založili spolok Modrý kríž.

1. Osobné spoločenstvo s Kristom viedlo k misijnej odvahe a službe lásky.

Toto možno sledovať ako kľúč k pochopeniu angažovanosti a horlivosti Kristíny Royovej v celom jej živote. Zároveň možno sledovať s obdivom, že bola obdarená úžasnou citlivosťou na dianie okolo seba. Vnímala detaily diania a prenikala do ich hĺbky, vždy ako súčasť Božieho konania v Božom svete. Prejavilo sa to pri všetkom čo robila a predovšetkým, čo literárne zaznamenala a odovzdala nám na Slovensku a pre národy, do ktorých jazykov boli jej literárne diela prekladané. To bolo svedectvom, ktoré oslovovalo a inšpirovalo vieru činnú skrze lásku.

Uvedieme ilustráciu s diela So svetlom a za svetlom, ktorá hovorí o udalostiach pred pamätným podujatím v roku 1905, ktoré je jedným z dôvodov tejto historickej konferencie. Zároveň sa v citovanom úryvku poukazuje na súvislosť s osobnosťami a udalosťami, ktoré táto konferencia skúma. V životopisnom diele

Za svetlom a so svetlom (Vydavateľstvo kresťanskej literatúry Nádej 1992 ISBN 80-7120-013-1, s. 146) hovorí Royová:

Prvú cestu do Sliezska podnikla naša sestra Božena Chorvátová, druhú sestra Mária; brat Chorvát bol tam viac razy a konečne dostala som sa ta aj ja. Pri jednej zo svojich návštev vyzval nás pán dr. Baedeker, aby sme prišli do Ligoťky pri Tešíne, že tam má veriaci farár Kuliš krásnu prácu začatú medzi Poliakmi, a že tam o svätodušných sviatkoch bude schôdzka. On sám sa strojil na túto schôdzku. Vybrali sme sa tedy spolu s bratom Jánom Roháčkom a šťastne dorazili pod Beskydy.

To údolíčko, obtočené nevysokými vrchmi a horami, vyzeralo, ako kúsok rajskej záhrady, ale ešte viac na raj upomínala zhoda, akú sme tam našli. Porozumenie, zdanlivo nemožné, a uskutočnené skrze evanjelium pri nohách Ježiša Krista. K množstvu šťastných, jasných tvárí dieťok Božích poľských — ktoré zvlášť čo sa žien týka, svojimi úhladnými krojmi do ďaleka hlásali, k akému národu patria — pridružil sa zrazu zástup nemeckých dieťok Božích (počtom okolo 100), ktorý prišiel so svojou hudbou. A pretože tu bola na oboch stranách zväčša mládež, majúca samých mladých vodcov, nie div, že Ligoťka upomínala rajskú záhradu plnú kvetov. Nemôžem opisovať priebeh slávnosti; zdržali by sme sa príliš dlho. Okrem vážnych momentov, ktoré sýtili naše duše, boli aj okamihy, ktoré srdce podržalo a nezabudlo. Z radu rozpomienok sa mi vynára obraz: V peknej, úhladnej izbe na pohovke sedí starý pán. Jeho hustá, snehobiela brada, mäkučká, sťa hodváb, akoby určovala miesto medzi onými starcami v Zjavení. Šťastná, láskyplná tvár, dobrotivý úsmev, žiarivý pohľad — mimovoľne rozpráva ju, akej otčiny občan to tu sedí. A pred ním malé, asi trojročné dievčatko. Bielunké, ani ten najjemnejší jarný kvietok, počnúc od kučeravých bielych vláskov, až po bielučké topánočky s mašličkami. Ružové sú iba jemné líčka a jahodové ústočky. Tmavé, veľké oči, skúmavo utkvievajú na starcovej tvári. Dieťa akoby sa spytovalo, či do tej vystretej pravice má vložiť svoju malú buclatú rúčku. Verný služobník Boží pán dr. Baedeker a dcéruška pána pastora Kuliša dívali sa tak na seba — tvoriac kontrast a celok — akoby sa tu nečakaným spôsobom stretli dva póly. Život, čo už odchádzal a druhý, ktorý ešte len prichádza. Tam ten jeden nesie plné náručie koristi, aby ju položil pred svojho Kráľa; ten druhý pozerá s otázkou do neznámej budúcnosti. Nikdy ten obrázok nezabudnem! (Royová Kristína, Za svetlo a so svetlom s. 147)

Na týchto citlivých slovách vidíme s vďakou ako Kristína Royová vníma trvalé prepojenie Božieho sveta. Toho, čo vnímame teraz a toho Božieho večného, do ktorého zároveň patríme. Budeme pokračovať ďalším úryvkom z toho istého diela.

Tu v Ligoťke zoznámili sme sa bližšie so sestrou Evou Tiele-Wincklerovou. Ona nás potom obidve zobrala so sebou do svojho poviestkového Friedenshortu. (Toto stretnutie sa udialo podľa Michala Slavku v roku 1903).

Keď sme si tam — obklopené láskou a krásou — odpočívali, ani zďaleka nám nenapadlo, že niekedy bude jestvovať slovenská diakonia a že Friedenshort a jeho zakladateľka nám pri tom poskytnú výdatnú pomoc. Bolo to zase tak, ako pri všetkom ostatnom. Ved' my nikdy nevieme, keď nás na svojich krídlach nesie tá veľká orlica. Keď nás nesie Ten, ktorý hviezdám

určuje dráhy, riadi naše osudy, privádza nás na novú stanicu. Nevieme, prečo tak učinil, a aké má úmysly do budúcnosti. (Royová Kristína, Za svetlom a so svetlom s. 149)

2. Diakonia na Starej Turej má zásluhou Kristíny Royovej jasný svedecký charakter a bola významným podnetom pre diakoniu Evanjelickej cirkvi na Slovensku

Kristína Royová v Starej Turej vytvorila z Božej milosti a za spolupráce sestier diakonís významné dielo. Služba lásky sa na tomto mieste začala obdivuhodným spôsobom. Diakonia je zreteľne súčasťou Božieho misijného diela. Službu evanjelizácie literárnou tvorbou a osobným svedectvom zhmotnili rozsahom obdivuhodné a náročné a svedecky dokonalé diakonické aktivity, ktoré sestry Kristína a Mária Royové spolu konali.

V roku 1912 vznikla diakonia na Starej Turej. Presný vznik sa datuje na 12. mája 1912. Zaslúžila sa o to Kristína Royová, pre ktorú vzorom bolo podobné hnutie v Sliezsku vo Friedenshorste. Práve zakladateľka tohto hnutia grófka Eva von Tiele-Winckler pomohla Kristíne Royovej pri vzniku Diakonie na Starej Turej nielen inšpiráciou k výstavbe spomínanej nemocnice ale aj tým, že tam posielala diakonisy (Alwina Hese). Sestry diakonisy boli činné nielen v novopostavenej nemocnici ako ošetrovatelky, ale vykonávali návštevy u chorých na širokom okolí. Starali sa nielen o chorých a nevládných, ale aj o deti, ktorými sociálna práca sestier Royových vlastne začala.

Misijno-diakonická služba pre deti bola prvou a stala sa viditeľnou, keď si sestry Royové zobrali na starosť deti tzv. hauzirérov (staroturianski obchodníci, ktorí zhruba 10 mesiacov v roku boli vycestovaní) a neskôr aj sirôt. Najprv to bol sirotinec v „izbe za bránou“ v „dome pri ceste“, v ktorom sestry Royové bývali. Neskôr založili sirotinec Chalúpka (1926). Ďalšou z ich aktivít bolo založenie útulní. Prvá (1880) zrejme slúžila predovšetkým pre bezprizorné deti a siroty, druhá (1907) väčšmi pre starcov, bezdomovcov, chorých... Ďalej Kristína Royová zriadila nemocnicu (november 1911) s prvou slovenskou diakoniou (jar 1912). Odev diakonisy si obliekala počas svojho života aj Kristína Royová. Posledným veľkým projektom bolo postavenie starobinca. 71-ročná Royová sa doň pustila v čase hospodárskej krízy s nedostatkom finančných prostriedkov. Aj tento projekt však dotiahla do konca. Domov bielych hláv bol otvorený v roku 1933. Kristína Royová v ňom prežila posledné tri roky života. Spomenuté sociálne aktivity sa zo Starej Turej rozširovali do ďalších miest.

Michal Slavka zo Starej Turej sa stal živým pamätníkom a strážcom odkazu v našom cirkevnom zbore na Starej Turej. (Narodil sa v srbskom Kysáči 1921 a odišiel z tohto sveta v roku 2016, keď niekoľko rokov žil v Dome seniorov vo Svätom Jure) Zanechal stručné svedectvo o misijnej a diakonickej službe Kristíny a Márie Royovej.

Michal Slavka v svojom svedectve z roku 1995 udáva informáciu o prvom stretnutí na Sliezsku takto: „Keď sestry Royové v roku 1903 navštívili farára Kulisa v Komornej Lhotke pri Těšíne, stretli sa tam s grófkou Evou von Tiele-Wincklerovou, s ktorou nadviazali vrelé spojenie a potom podľa jej príkladu postavili na Starej Turej roku 1911 nemocnicu“. K tomuto stretnutiu Kristína Royová podáva dojímavé svedectvo v svojom životopisnom diele *Za svetlom a so svetlom* z roku 1928, s 146 – 149. (Alebo to bola predsa spomienka na udalosti pred 23 rokmi na rok 1905?)

Z jeho svedectva odcitujeme dôležitú časť o sesterstve diakoniek. Vzniklo na Starej Turej a bolo dôležitým nosným spoločenstvom pre toto Božie dielo diakonie.

„Sestry – diakonky slúžili v malej „nemocnici“, v „Útulni“ pri deťoch a postupom času aj na bližšom i ďalšom okolí po domácnostiach ako ošetrovatelky vyškolené v kurzoch aj v nemocniciach. Ošetrovali však predovšetkým mimoriadnych pacientov, ktorí potrebovali nielen kvalifikovanú ošetrovatelku v chorobe, ale viac duchovnú pomoc vo svojej starobe a osamotenosti. Tak napríklad sestry diakonky ošetrovali spisovateľku Teréziu Vansovú na jej vlastnú žiadosť. A určitý čas aj samotného prvého československého prezidenta Tomáša G. Masaryka.

V takejto službe sestry zotrvali formálne v rámci oficiálne zriadeného Vnútromisijného a abstinentského spolku „Modrý kríž“ až do roku 1930.

Vzhľadom na to, že takáto práca, ktorú vykonávali sestry diakonky pokračovala úzky rámec činnosti spolku Modrého kríža, a vzhľadom na odlišnosť tejto práce od klasického evanjelizačného spôsobu, založili sestry za predsedníctva Kristíny Royovej dňa 2. januára 1930 diakonický spolok „Vieroslava“. Od tohto času sa diakonická práca konala pod touto egidou. Takto organizovaná staroturianska diakonia sa držala svojho pôvodného programu činnosti určeného pri základnom formovaní v roku 1911. Koľko bolo sestier pri pôvodnom formovaní v roku 1911 nevieme.

Keď už potom oficiálne zakladali „Vieroslavu“, bolo ich podľa zoznamu uvedenom v zápisnici (1930) 16. Neskôr sa ich počet zvýšil na 29. To bol celkom malý krúžok, ale boli to sestry celým srdcom oddané svojmu Pánovi, ktorému sľúbili vernosť pri skladaní sľubu do rúk predsedníčky pri prijímaní za riadnu členku – diakonku.“

Záverom chceme Pánu Bohu poďakovať za priekopnícku činnosť Kristíny Royovej. Pán Boh ju vystrojil darmi, ktoré s vďakou použila v celkovom misijnom diele podľa Božej vôle. Kontakt so sliezskou diakoniou a osobnosťami, o ktorých sa na tejto konferencii s vďakou dozvedáme, bol veľkou podporou a darom. Jej diakonia bola v pravom slova zmysle svedecká. Svedčila presvedčivo literárnymi dielami osobným svedectvom a službou v zariadeniach o milosrdnej Božej láske v jej čase a ostala inšpiráciou pre naše časy.

Kristína Royová, dívka ze Stare Tůre

Foto z konference

Přednášející Ks. Marek Londzin

Přednášející on line Dr. Július Filo

Přednášející Dr. Bartolt Haase, tlumočník Mgr. Martin Piętak

Hudebník Piotr Molin

Přednášející JUDr. Daniel Spratek, Ph.D.

Pohled do sálu, vzadu historická výstava

Pohled do konferenčního sálu

Vzájemné sdílení o přestávce